

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ

Кафедра: менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітньогоступеня магістра

на тему: *«Система стратегічного управління
ресурсовикористанням на підприємстві
(на матеріалах ТзОВ «Волиньліспром»)»*

(назва теми)

Виконав(ла): студент(ка) магістратури за
спеціальністю

073 Менеджмент

Філіпчук В.М.

(прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н, доцент Арзянцева Д.А.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та
ініціали)

Рецензент: доктор економічних наук,
професор Пила В.І.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та
ініціали)

АНОТАЦІЯ

Філіпчук В.М. Система стратегічного управління ресурсовикористанням на підприємстві (на матеріалах ТЗОВ «Волиньліспром»). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 073 – Менеджмент. – Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Хмельницький, 2020.

У магістерській роботі розглянуто поняття «ресурси», «ресурсовикористання», «ресурсозбереження», складові ресурсовикористання», показники ресурсовикористання», «управління ресурсовикористанням», «система стратегічного управління ресурсовикористанням». Визначено основні цілі, принципи та методи системи управління ресурсовикористанням на підприємстві. Охарактеризовано систему стратегічного управління ресурсовикористанням на підприємстві та проведено оцінку ефективності ресурсозберігаючої діяльності на ТЗОВ «Волиньліспром». Вказано основні методичні підходи до визначення ефективності ресурсовикористання на підприємстві.

Виокремлено загальні засади та основні техніко-економічні показники діяльності ТЗОВ «Волиньліспром». Здійснено цілісний комплексний аналіз ресурсовикористання на підприємстві та впливу цього процесу на кінцеві результати діяльності. Проведено оцінку ресурсовикористання на підприємстві. Проаналізовано процес ресурсозберігаючої діяльності на ТЗОВ «Волиньліспром».

Запропоновано удосконалити систему управління ресурсовикористанням на підприємстві шляхом розширення повноважень (наділення додатковими) керівників структурних підрозділів підприємства, організації комісії з питань ресурсозбереження зі складу цих керівників. Визначено заходи підвищення ефективності ресурсовикористання на ТЗОВ «Волиньліспром».

Ключові слова: ресурсовикористання, ресурсозбереження, система управління ресурсовикористанням, ресурсозберігаюча діяльність, ефективність ресурсовикористання.

ANNOTATION

Filipchuk V.M. System of strategic management of resource use at the enterprise (on materials of LLC Volynlisprom). – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Master's thesis for a master's degree in specialty 073 – Management. – Khmelnytsky University of Management and Law named after Leonid Yuzkov, Khmelnytsky, 2020.

This paper considers the organizational aspects of the system of strategic management of resource use in the enterprise, ways to improve it. The general principles and basic technical and economic indicators of the enterprise are described. An assessment of the effectiveness of resource-saving activities at LLC "Volynlisprom" and identified the main measures to improve the efficiency of resource use at the enterprise.

Keywords: resource use, resource saving, resource use management system, resource saving activity, resource efficiency.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕСУРСОВИКОРИСТАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	8
1.1. Сутність та елементи системи ресурсовикористання.....	8
1.2. Основи управління ресурсовикористанням на підприємстві.....	16
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОВИКОРИСТАННЯМ НА ТЗОВ «ВОЛИНЬЛІСПРОМ».....	26
2.1. Система управління ресурсовикористанням на підприємстві.....	26
2.2. Оцінка ефективності ресурсовикористання на ТЗОВ «Волиньліспром».....	38
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОВИКОРИСТАННЯМ НА ТЗОВ «ВОЛИНЬЛІСПРОМ».....	49
3.1. Організаційні аспекти удосконалення системи управління ресурсовикористанням на підприємстві.....	49
3.2. Економічне обґрунтування заходів підвищення ефективності ресурсовикористання на ТЗОВ «Волиньліспром».....	57
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасних умовах складного розвитку вітчизняної економіки розкриття ресурсних можливостей підприємства повинне стати найважливішим стратегічним напрямком кожного господарюючого суб'єкта. Залежність економічного росту підприємства від стану ресурсного потенціалу є зрозумілою. На сьогодні традиційний аналіз та оцінка рівня застосування кожного з ресурсів, що використані на підприємстві, не повністю задовольняють потреби стратегічного управління ефективною діяльністю підприємства. Варто провести цілісний комплексний аналіз ресурсовикористання на всіх етапах функціонування підприємства та розробити стратегію управління ресурсовикористанням на підприємстві.

Проблемам формування ефективних механізмів управління ресурсовикористанням на підприємствах присвячені наукові праці І.В.Драгана, І.О.Ляшенко, М.В.Баруна, І.М.Радчука, Л.П.Рибалка, І.М. Сотника, О.Я.Савчука, С.О.Скокова, Р.А.Слав'юка, А.Д.Трусова, В.А. Харченка тощо. Проте організаційної структури, яка б забезпечувала комплексне управління процесами ресурсозбереження на підприємстві та була адаптована до вітчизняних умов господарювання, дотепер не створено.

Мета і завдання роботи. Метою магістерської роботи є опрацювання теоретичних основ та розробка практичних рекомендацій щодо управління ресурсовикористанням на ТзОВ «Волиньліспром». Досягнення зазначеної мети зумовило необхідність вирішення комплексу взаємопов'язаних завдань:

- охарактеризувати сутність та елементи системи ресурсовикористання;
- проаналізувати основи управління ресурсовикористанням на підприємстві;
- дослідити систему управління ресурсовикористанням на ТзОВ «Волиньліспром»;
- здійснити оцінку ефективності ресурсозберігаючої діяльності;

- опрацювати напрями вдосконалення системи управління ресурсовикористанням на ТзОВ «Волиньліспром»;
- обґрунтувати економічну доцільність заходів підвищення ефективності ресурсовикористання на підприємстві.

Об’єктом дослідження є процес стратегічного управління ресурсовикористанням на підприємстві.

Предметом дослідження є методичні та практичні засади стратегічного управління ресурсовикористанням на ТзОВ «Волиньліспром».

Методи дослідження. У роботі використовувались такі методи: теоретичний – при дослідженні теоретичних аспектів проблеми; аналітичний – при обґрунтуванні сутності понять ресурсовикористання та ресурсозбереження; методи економічного аналізу – при визначенні динаміки явищ; математичний – при обрахунку основних показників діяльності підприємства; графічний – для наглядної демонстрації результату дослідження; табличний – при аналізі та групуванні показників, що характеризують загальну діяльність підприємства, економічний аналіз – для оцінки ефективності ресурсовикористання.

Практична значущість. Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості використання запропонованих методичних положень щодо вдосконалення системи управління ресурсовикористанням на підприємстві.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень, що включені до магістерської роботи оприлюднені у збірнику матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку економіки, обліку, фінансів і права», що відбулася 21 травня 2020 року в Центрі фінансово-економічних наукових досліджень у м. Полтава, Україна [70].

Структура роботи. Відповідно до мети та завдань дослідження робота складається зі вступу, 3 розділів, 6 підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 70 найменувань та 3 додатки. Загальний обсяг роботи 79 сторінок.

Інформаційні джерела. Інформаційними джерелами для проведення аналізу є фінансова звітність ТзОВ «Волиньліспром» за 2015-2019 рр., що відображає господарські операції, нормативна документація, а також наукова література з економіки підприємства, економічного аналізу, менеджменту тощо.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНОСНОВИ РЕСУРСОВИКОРИСТАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Сутність та елементи системи ресурсовикористання

Ресурси підприємства – це вся сукупність цінностей, якими володіє та користується підприємство: кадри, машини, обладнання, матеріали, інструменти, і звичайно грошові кошти. Значна кількість українських фірм скаржаться на нестачу оборотних коштів, і серед них є багато таких, хто навіть не здогадується, що у них зберігається на складах і чи потрібне їм це, забуваючи, що незавершене виробництво і залишки на складі – це грошові кошти, вилучені з обігу та заморожені, це неможливість оновити обладнання, купити потрібні комплектуючі і заплатити вчасно заробітну плату працівникам та податкові зобов'язання. Це та частина прибутку, про яку забуваєш, але яку можна отримати [69, с. 135].

Термін «ресурсовикористання» був уведений до наукової лексики в середині 90-х років. На сьогоднішній день варто виділити два підходи до визначення сутності цього поняття. Відповідно до першого підходу, ресурсовикористання являє собою будь-яку діяльність, що спрямована на охорону навколишнього природного середовища (С. Дорогунцов, Ю. Пітюренко та інші). Таким чином, він орієнтується на раціональне використання природних ресурсів, яке щільно пов'язане з поняттям природно-ресурсного потенціалу (ПРП). Сучасне визначення ПРП зводиться до трактування його як сукупності виявлених і придатних для використання природних ресурсів за даних умов та рівневі розвитку виробництва (у світі, країні, регіоні, на місцевому рівні) [44, с. 25].

Другий підхід (II) є більш масштабним та стверджує, що ресурсовикористання передбачає раціональне використання усіх без винятку ресурсів, включаючи природні (С. Мочерний, В. Іфтемічук, Л. Липницький, А. Хижняк та інші) [60, с. 174].

Перший підхід до визначення поняття «ресурсовикористання» на основі концепції охорони природних ресурсів має право на існування, проте розробники вважають за краще використовувати саме другий підхід, оскільки він є більш комплексним та відповідає сучасному рівню розвитку економічних взаємовідносин.

Поняття «ресурсовикористання» [21, с. 535] розглядається науковцями у наступних аспектах:

1) діяльність (організаційна, інформаційна, економічна, технічна, наукова, практична), методи, процеси, комплекс організаційно-технічних заходів, що характеризують всі стадії життєвого циклу об'єктів і спрямовані на оптимальне витрачання та економічне використання природних ресурсів [8, с. 13];

2) інформаційну, організаційну, технічну, економічну, наукову та іншу діяльність, що вказує на забезпечення раціонального використання усіх видів ресурсів в усіх галузях виробництва з мінімальним впливом на людину шляхом застосування досягнень новітньої техніки і технології [1];

3) «використання ресурсів», поступова відмова від користування вичерпними ресурсами [46, с.70];

4) діяльність або політика раціонального використанням ресурсів [62, с. 57];

5) прогресивний напрям використання природно-ресурсного потенціалу, що забезпечує використання усіх видів ресурсів та збільшення обсягів виробництва продукції при тій самій кількості використаної речовини, палива, основних і допоміжних матеріалів [58, с. 44];

6) процес підвищення ефективності використання ресурсів та база управління, що спрямована на зменшення матеріальних, трудових та інших видів фінансових витрат [9, с. 93];

7) технічна, наукова, практична, організаційна, економічна, інформаційна діяльність, методи, процеси, комплекс організаційно-технічних заходів, що супроводжують усі стадії життєвого циклу об'єктів і спрямовані на забезпечення мінімальних втрат речовини та енергії на цих стадіях у розрахунку на одиницю кінцевого продукту, виходячи з існуючого рівня розвитку техніки та технологій та найменшим впливом на людину та природні системи [65, с. 33].

В іноземних джерелах можна виділити наступні слова, близькі за сутністю до поняття «ресурсовикористання», такі як ресурсозбереження або ж «resource conservation» (від англ. «збереження ресурсів» або «консервація ресурсів») [64, с. 173], «resource efficiency» (від англ. «ресурсоефективність») та «resource saving» (від англ. «збереження ресурсів») [48, с. 216].

Розглянемо перші два поняття: збереження ресурсів або «консервація ресурсів» (від англ. «resource conservation») – управління людиною природними ресурсами з метою забезпечення максимальної користі для сучасних поколінь, зберігаючи при цьому можливість для задоволення потреб майбутніх поколінь. Збереження ресурсів включає як охорону, так і оптимальне використання усіх наявних ресурсів [63, с. 281].

Дослідивши та проаналізувавши різні підходи до визначення економічної сутності категорії «ресурсозбереження», варто відзначити, що більшість вчених зазначає збереження ресурсів як комплекс організаційних, економічних, технічних заходів, які спрямовані на оптимальне використання ресурсів та забезпечення зростаючих потреб у них основним чином за рахунок економії. Таким чином, ресурсозбереження визначається, насамперед, як спосіб, тобто метод господарювання.

Визначення терміну «ресурсозбереження» різними вченими, що відображають його економічну сутність, згруповані нами (додаток А).

В процесі перетворень поняття ресурсовикористання змінювалось й концепція ресурсно-орієнтованого підходу, що розглядає підприємство, його внутрішню організацію та взаємодію факторів під новим кутом, адже раніше

вважалося, що підприємством керує в більшості випадків зовнішнє ринкове середовище. Основа даної концепції були закладена у 1958 р. Е. Т. Пенроусом, який у своїй роботі трактує ресурси нинішніх підприємств у якості джерел конкурентних переваг. У подальшому, дана концепція була розвинута та продовжена його послідовниками у 90-х роках (додаток Б).

Можна сказати, що враховуючи сучасні тенденції економічного розвитку, ресурсовикористання – це певний спосіб господарювання, при якому оптимальне використання усіх наявних ресурсів підприємства обов'язково супроводжується впровадженням новітніх технологій та прийняттям ефективних управлінських рішень стосовно них.

Проблема сучасних вітчизняних підприємств у тому, що сьогодні більшість з них працює за принципом витратного, а не ресурсоберігаючого методу. Ще за часів витрачання ресурсів за вказівкою верхівки в необмеженій кількості, тоді коли абсолютно всі наявні ресурси були державною власністю багато сучасних менеджерів зараз не можуть адаптуватись до нових умов [15].

Наступна проблема полягає в тому, що більшість вітчизняних підприємств трактує ресурси доволі обмежено і зазвичай прирівнює їх з грошовими коштами. Тільки фінанси, тільки кошти – і більш нічого. В якості вирішення даної проблеми пропонується бюджетування в різних напрямках і максимум – контролінг. При цьому нехтують тим, що фінанси – це тільки один з ресурсів, яким потрібно керувати на підприємстві, а фінансові показники діяльності лише показують нинішній стан підприємства, рівень керованості ресурсами і їх покращення однієї постановкою фінансового обліку не досягнеш [20, с. 96].

Важливими напрямками в проведенні активної ресурсозберігаючої політики на підприємствах можна назвати [52]:

- впровадження маловідходних або безвідходних інновацій та технологій;
- вдосконалення обліку цінностей на підприємстві та впровадження системи перетворення будь-якої цінності, наявної в розпорядженні

підприємства, в «працюючий» ресурс, тобто той, котрий в кінцевому результаті принесе прибуток;

- регулярний аналіз використання ресурсів та ресурсомісткості на підприємстві;

- використання вторинних ресурсів і відходів, зниження матеріаломісткості продукції;

- підвищення продуктивності праці, удосконалення кадрового управління;

- раціональне управління оборотними та фінансовими ресурсами підприємства тощо.

Правильно обрані методи управління (організаційно-розпорядчі, економічні, соціально-психологічні) ресурсовикористанням забезпечують скорочення витрат часу на пошук, обґрунтування, вибір та втілення управлінських рішень та, як наслідок, збільшують ефективність не лише стану використання ресурсів, а й стану функціонування підприємства в загальному. Зважаючи на це, роль ресурсовикористання як способу господарювання вітчизняних підприємств стає дедалі вагомішою, а особливо в умовах зростаючої конкуренції, фінансової кризи, нестабільності економічного середовища та постійної боротьби за своє «місце під сонцем» [41, с. 269].

Одним із понять, що використовується у сучасній літературі як тотожне поняттю ресурсовикористання – це поняття ресурсоефективність. Ресурсоефективність (англ. «resource efficiency») – оптимізація екологічних та фінансових вигод від використання ресурсів (матеріалу або продукції), що потребує найменших затрат енергії та матеріалів протягом його життєвого циклу [68, с. 342]. Підвищення ресурсоефективності підприємства означає використання меншої кількості потрібних ресурсів для виробництва тої ж величини продукції чи отримання того ж результату – наприклад, строку експлуатації і якості продукції або температури повітря в приміщеннях при наявності потрібної кількості ресурсів [39, с. 340].

Підсумовуючи вище сказане, поняття ресурсовикористання, на думку науковців, поєднує у собі методи, процеси, діяльність, комплекс організаційно-технічних заходів, ресурсозберігаючі інновації, виступає політикою, напрямком, процесом, умовою, результатом, показником, що передбачає оптимальне використання ресурсів та зменшення негативного впливу на людину/природне середовище/природні системи.

Дослідивши сутність поняття ресурсовикористання, розглянемо притаманні йому класифікаційні ознаки. Доцільність систематизації класифікаційних ознак використання ресурсів визначається необхідністю поглибленого подальшого розуміння сутності даного визначення та його проявів, з метою більш ефективного управління даним процесом як на макро-, мезо- та макрорівнях (табл.1.1).

Таблиця 1.1. Характеристика процесу ресурсовикористання на підприємстві

№	Ознака	Вид ресурсовикористання
1	Показники ресурсовикористання	матеріаломісткість, енергомісткість, паливомісткість, зарплатомісткість, фондомісткість, енергомісткість тощо
2	Види ресурсовикористання	оптимальне використання ресурсів, економне використання ресурсів, консервування ресурсів, заміна невідновлюваного ресурсу певним замінником, використання вторинних ресурсів, використання відходів інших галузей у якості сировини для власного виробництва, використання відновлювальних або порівняно менш вичерпних джерел енергії
3	Стадія життєвого циклу ресурсу	видобуток, переробка, виробництво ресурсу, споживання, транспортування, зберігання, утилізація
4	Стадія життєвого циклу продукції	передпроектні дослідження, проектування дослідного зразка, виготовлення дослідного зразка, виробництво кінцевого продукту, експлуатація (споживання) та утилізація продукту
5	Об'єкт ресурсовикористання	продукт, процес, сировина, матеріали, праця
6	Рівень ресурсовикористання	ресурс, складова товару, товар (продукт), робоче місце, дільниця/цех, підрозділ, підприємство

Джерело: [36, с. 204]

Розглянемо процес ресурсовикористання, наведений у таблиці 1.1. більш детально:

1) Характеристика ресурсовикористання за видами ресурсів вказує на ресурси, щовикористовуються в результаті тих чи інших заходів. До даних видів ресурсів можуть входити матеріали, час, енергія, трудові, водні, економічні та інші види ресурсів, що використовується підприємством для його функціонування.

2) Методи ресурсовикористання на підприємстві відрізняються один від одного та залежні від організації виробничого процесу. Оптимальне використання ресурсів передбачає наявність ощадливого виробничого процесу, в якому чітко окреслені нормативи використання того чи іншого ресурсу для виробництва одиниці продукції, контролюються витрати ресурсів на кожному етапі виробництва від придбання ресурсу до етапу його утилізації.

Економне використання ресурсів також передбачає ряд заходів спрямованих на ощадливе використання ресурсів та полягає переважно у зменшенні використання певних ресурсів. Консервування ресурсів передбачає відмову на визначений період часу від використання певних видів ресурсів (прикладом є консервування нафтових покладів США). Також необхідно відзначити, що такий метод може нівелювати так званий ефект Джеконса, що полягає у інтенсифікації видобутку сировини при покращенні технології, що використовується [43, с. 92].

Використання вторинних ресурсів – дозволяє значно зекономити сировину у виробничому процесі, зменшити витрати на 1 продукції, а також одержати позитивні економічні результати – більший попит на продукцію за рахунок зменшення ціни та збільшення лояльності споживачів, як до підприємства, що займається збереженням природного середовища, використовуючи вторинну сировину [11, с. 65].

Використання відходів інших процесів як сировину для власного виробництва – даний напрям є досить перспективним, оскільки передбачає новий вид кооперації між галузями, які є відносно не пов'язаними між собою.

Прикладом може бути новітня технологія використання відходів гумової промисловості при будівництві автодоріг, що підвищує їх стійкість та сприяє кращому зчепленню автомобілів з автомобільним покриттям [67, с. 79].

Використання відновлювальних або порівняно менш вичерпних джерел енергії – даний напрямок набирає все більшого розвитку в Україні у зв'язку з прийняттям у 2012 році Закону «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» [17, с. 159] щодо стимулювання виробництва електроенергії із альтернативних джерел енергії», який стимулює виробництво «зеленої» енергії з відновлюваних джерел енергії, а також відходів сільськогосподарського виробництва та побуту – біомаси та складових твердих побутових відходів, що мають здатність до біологічногорозкладання. З іншого боку, підвищення ціни на газ змушує підприємства переходити на більш дешеві види енергії (паливні брикети, біопаливо тощо) або шукати альтернативні джерела енергії (вітряки, низько потенціальне тепло, сонячні батареї тощо).

Рівні ресурсозбереження на виробництві – дозволяють розподілити процес ресурсовикористання за рівнями на підприємстві та, ввівши відповідні показники для кожного рівня, оцінити загальні обсяги ресурсовикористання та їх джерела. Так, на рівні ресурсу можна оптимізувати його використання, замінити на більш новий (більш економічно вигідний та екологічний), зменшити витрати, використавши вторинну сировину тощо. На рівні складових товару можливе ресурсовикористання за рахунок оптимізації ваги, розмірів, функцій, складових елементів продукції тощо. На рівні товару (продукту) – також за рахунок оптимізації розмірів, ваги, функцій самого товару. На рівні цеху, дільниці та підприємства – оптимізація усього виробничого циклу та тих видів ресурсів, що використовуються на кожному вищезазначеному рівні [34, с. 185].

3) Стадія життєвого циклу ресурсу – передбачає ресурсовикористання на кожному етапі життєвого циклу ресурсу від його видобутку до утилізації (видобуток, переробка, виробництво ресурсу, споживання, транспортування, зберігання, утилізація) [33, с. 151].

4) Стадія життєвого циклу продукції передбачає ресурсовикористання на кожному етапі життєвого циклу продукції від передпроектних досліджень до утилізації (передпроектні дослідження, проектування дослідного зразка, виготовлення зразка, виробництво кінцевого продукту, експлуатація (споживання) продукту, утилізація продукту) [28, с. 103].

5) За типом ресурсовикористання: можна виділити продуктове, процесне та організаційне ресурсовикористання [42].

Крім зазначеного вище варто виділити інструментарій ресурсовикористання, тобто засоби та підходи, за допомогою яких впроваджується ресурсовикористання на підприємствах як проведення ресурсоаудиту на підприємстві, підходи до оцінювання ефектів від впровадження ресурсовикористання, розробка та впровадження системи ресурсовикористання на підприємствах тощо [35, с. 101].

1.2. Основи управління ресурсовикористанням на підприємстві

Важливість питання використання ресурсів для українських підприємств є безумовною та очевидною, адже ресурсовикористання це не лише оптимальне виробництво, зменшення витрат та збільшення ефективності роботи підприємства, це також вагомий внесок у посиленні конкурентоспроможності підприємства та збереженні природного середовища [37, с. 186]. Ресурсовикористання в Україні має свої характерні риси, за часів СРСР та незалежності України сформувалась низка проблем, що зачіпають майже всі сфери економіки, перешкоджають ефективному впровадженню ресурсозберігаючих заходів на підприємствах та потребують негайного вирішення. Основними проблемами ресурсовикористання є:

1) Історичні. Так історично склалося, що екстенсивний спосіб виробництва та споживання був успадкований Україною ще з радянських часів, коли про збереження ресурсів майже не йшлося в умовах доступності та дешевизни усіх видів ресурсів. Наукові та ресірсні центри були географічно

розташовані по всьому Радянському Союзу, більшість виробничих зв'язків трималися на міжреспубліканському співробітництві, а питання збереження навколишнього середовища на той час ще не було таким актуальним. Розпад СРСР порушив всі існуючі зв'язки великих виробничих підприємств, значно змінивши структуру виробництва та використання ресурсів вітчизняними підприємствами. Великі обсяги продукції, що роками вироблялися для всього СРСР, в один момент стали непотрібними, а ті виробництва товарів, що не мали замкненого циклу, стали обмеженими у виробництві, не маючи змогу забезпечити внутрішній ринок готовою продукцією. Виникла глибока виробнича криза [47, с. 195].

2) Технологічні. Поряд зі способом виробництва від СРСР ми також отримали у спадок застарілі затратні технології та виробничі комплекси, орієнтовані на «союзні» обсяги виробництва, оновлення яких потребує великої кількості коштів та часу. Зі здобуттям незалежності України були втрачені важливі технічні та наукові виробничі зв'язки, що призупинили технологічний розвиток країни, крім того виникли соціально-економічні проблеми, що потребували негайного вирішення, а розвиток нових технологій не був нагальним та пріоритетним. На сьогодні Україна ще досі не відновила на якісному рівні зв'язки між бізнесом та наукою, що в свою чергу також блокує впровадження нових ресурсозберігаючих технологій у виробництві [40, с. 161].

3) Фінансово-економічні. Порівняльна фінансова стабільність для виробничого комплексу країни запанувала лише на початку 2000-х років, проте наявні структурні диспропорції, значний податковий тиск та змінність економічних умов не сприяють ефективному веденню бізнесу та створюють ситуації, коли підприємствам, особливо малим та середнім, бракує економічних ресурсів для впровадження комплексних ресурсозберігаючих технологій, а державна підтримка ресурсозбереження та впровадження ресурсоефективних заходів діє у дуже неповній мірі. У підприємств не вистачає коштів для оновлення виробничих потужностей [32, с.54].

4) Нормативно-правові. Відповідна нормативно-правова база, яка б створювала умови для розвитку оптимального функціонування ресурсовикористання, захищала інтелектуальну власність та сприяла технологічному розвитку країни ще повністю неформована. Проте, все ще вагоме місце мають корупційні умови, в яких законами можна нехтувати, розтрачувати та неефективно використовувати ресурси держави, уникати відповідальності та «купувати» рішення у свою користь [19, с. 159].

5) Соціально-психологічні. Крім вище вказаних проблем, в Україні існують вагомі соціально-психологічні проблеми щодо використання ресурсів. Так, керівники «старої формації» стараються уникати новизни, нових оптимальних систем організації виробництва та ресурсозбереження, сучасних можливостей залучення кредитів та грантів від міжнародних організацій тощо. Також, має місце низька поінформованість управлінців підприємств про сучасні технологічні нововведення, невміння оцінити соціально-економічні ефекти, які можна отримати від впровадження ресурсозберігаючих заходів тощо. На підприємствах відсутні структурні відділи, що займаються розробкою та впровадженням інновацій, спрямованих на підвищення ефективності використання усіх ресурсів. З іншого боку, має місце низька персональна відповідальність працівників за використання ресурсів, звичка до недбалого ставлення до ресурсів, невміння оптимально використовувати та економити ресурси, соціальна байдужість до збереження екології [31, с. 11].

Усі вище вказані проблеми носять загальний характер та є взаємообумовленими та, відповідно, потребують комплексного та системного вирішення. Держава має активно підтримувати впровадження ресурсоощадних інновацій на підприємствах, стимулювати оновлення застарілого обладнання та машин, розвивати національне виробництво ресурсозберігаючих інновацій, реалізувати дані розробки у виробництво та надавати фінансову підтримку.

Оскільки будь-яке підприємство розвивається під впливом зовнішнього та внутрішнього середовища, визначимо фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на прийняття рішення щодо впровадження

ресурсозбереження на підприємствах. Основні групи факторів зовнішнього та внутрішнього середовища:

- 1) економічні;
- 2) технічні;
- 3) соціальні;
- 4) організаційно-управлінські;
- 5) нормативно-правові[50, с. 13].

В результаті запровадження ресурсозберігаючих заходів, підприємство отримує цілий спектр сприятливих економіко-соціо-екологічних ефектів, що сприятимуть зниженню витрат, росту його конкурентоспроможності, стабільності та ефективності в загальному. Такий позитивний економіко-соціо-екологічний стимул може здійснити вагомий синергетичний вплив через сукупність прямих та непрямих ефектів на різноманітні сфери діяльності підприємства.

Таким чином, з метою досягнення такого синергетичного ефекту та його подальшого утримання, підприємству варто не лише втілювати одиничні заходи ресурсозбереження, а реалізовувати принципи використання ресурсів на засадах комплексності та системності у всіх напрямках діяльності підприємства. Управління ресурсами підприємства вимагає залучення до даного процесу всі наявні підрозділи та служби підприємства з метою розробки скоординованої ресурсозберігаючої політики [22].

Виходячи з вище сказаного варто відзначити, що практично всі сфери діяльності підприємства можуть бути пов'язані з використанням ресурсів та робити свій внесок у підвищення загального рівня збереження ресурсів на підприємстві (табл. 1.2). Тому, з метою отримання максимального ефективности від впровадження заходів ресурсозберігання, важливо, щоб на підприємстві були по максимуму задіяні всі управлінські ланки.

Стимулювання збереження ресурсів на підприємствах має відбуватися як з боку внутрішнього середовища підприємства, наприклад, власна ініціатива вищого керівництва підприємства щодо проведення ресурсоаудиту та

подальшого впровадження збереження ресурсів, так і з зовнішнього середовища – відповідна підтримка ресурсозбереження зі сторони держави, адже розвиток ресурсозбереження є важливою складовою ефективною економіки у контексті сталого розвитку[61, с. 109].

Таблиця 1.2. Напрями впровадження принципів ресурсовикористання у сферах діяльності підприємства

Сфера діяльності підприємства	Напрями впровадження принципів ресурсозбереження
1) виробничо-технічна	слідкування за сучасними техніко-технологічними рішеннями та своєчасне впровадження ресурсозберігаючих технологій у виробничий процес;
2) організаційно-економічна	організація ресурсозбереження на підприємстві, включаючи оцінювання необхідності ресурсозбереження, впровадження ресурсозбереження та моніторингу результатів;
3) науково-дослідна	розробка та наукове обґрунтування впровадження ресурсозберігаючих техніко-технологічних рішень;
4) маркетингова	популяризація та просування ресурсозберігаючих технологій на ринку;
5) правова	розвиток нормативно-правової бази ресурсозбереження;
6) соціальна	вдосконалення умов праці та безпеки праці на підприємстві, підвищення якості праці на підприємстві;
7) екологічна	зменшення негативного впливу на навколишнє середовище;
8) інформаційна	вчасне інформування про переваги ресурсозбереження

Джерело: [36, с. 202].

Враховуючи вищезазначене, доцільно виділити наступні принципи ресурсовикористання:

1) вимірюваність – ефекти ресурсовикористання мають бути вимірюваними;

2) ефективність – ресурсовикористання має сприяти підвищенню ефективності діяльності підприємств;

3) системність – заходи ресурсовикористання мають впроваджуватися системно;

4) відкритість – сфера впливу ресурсозберігаючої діяльності підприємств має розповсюджуватися на їх зовнішнє середовище;

5) сталість – заходи ресурсовикористання мають бути сталими та екологічними;

6) доцільність – необхідність впровадження ресурсозбереження має бути ґрунтовно аргументована;

7) динамічність – ресурсовикористання повинне бути у динамічному стані на підприємствах і завжди відповідати стратегічним планам підприємств [55, с. 202].

Часткове впровадження ресурсозбереження на підприємстві не може забезпечити стале отримання позитивних ефектів. Діяльність підприємства має завжди функціонувати на засадах збереження ресурсів та, відповідно, потребує ретельного управління і формування системи ресурсозбереження. У більшості вітчизняних підприємств система по збереженню ресурсів відсутня або обмежується економним їх використанням [36, с. 203].

Науковець Рибалко Л.П. [59] пропонує впровадити комплексну систему управління ресурсовикористанням шляхом створення організаційно-економічного механізму, що включає в себе традиційні підходи до управління, а саме функціональний, системний, параметричний, процесний та цільовий підхід з вартісно-орієнтованим підходом. Дане поєднання дає можливість підвищити економіко-екологічну ефективність підприємства шляхом збільшення масштабів виробничо-господарської діяльності і збільшення його вартості за рахунок оптимального використання ресурсів з урахуванням екологічних орієнтирів функціонування підприємства.

Дійсно збереження ресурсів на підприємствах має бути втілено у вигляді певного комплексного механізму та, як складна багатоаспектна система, враховувати функціональний, системний, параметричний, процесний та цільовий підходи до управління ресурсовикористанням [59]. Проте

використання вартісно-орієнтованого підходу в якості базового з метою управління ресурсовикористання, на нашу думку, не є достатньо обґрунтованим. Вартісно-орієнтований підхід, належить до інструментів переважно економічного аналізу та полягає в орієнтації на збільшення вартості підприємства у довгостроковій перспективі. Цей підхід не може бути базовим в управління ресурсовикористання, оскільки він є «завузьким» для такого складного поняття як «ресурсовикористання», не може передбачити різних аспектів ресурсовикористання, потребує формування методичного інструментарію та розробки системи показників з метою оцінки вартості підприємства. Крім того, вартість підприємства зазвичай оцінюють за допомогою вартості його акцій, але якщо підприємство є акціонерним товариством. Також вартість підприємства ще може бути об'єктивно оцінена лише за умови високого розвитку фондового ринку, що поки не є характерним для національного фондового ринку.

Барун М. В. [2, с. 93] зазначає, що ресурсовикористанням доцільно управляти на засадах системного підходу, а система управління ресурсовикористання має складатися з 4 підсистем:

- 1) підсистеми загальних функцій управління використанням ресурсів, що здійснює вплив управляючої підсистеми на об'єкт управління;
- 2) підсистеми конкретних функцій управління ресурсовикористання, що забезпечує досягнення цілей ресурсовикористання та розкриває зміст процесу;
- 3) підсистеми наукової підтримки;
- 4) забезпечуючої підсистеми, що складається з інформаційно-технічного, організаційного, методичного та кадрового забезпечення.

На думку Беляєвої В. Я. [10, с. 22], механізм ресурсовикористання – це інтегрована сукупність інституційно-організаційних та методико-інструментарних елементів впливу різноманітних заходів на еколого-економічний потенціал підприємства, спрямованих на його ріст. Закономірності формування даного механізму пов'язані з зменшенням витрат підприємства внаслідок збільшення його еколого-економічного потенціалу та впливу

екологічного компонента на фінансово-економічний результат діяльності підприємства.

Шеремет О.І. [13] обґрунтовує необхідність створення організаційно-економічного механізму використання ресурсів з метою управління даним процесом, що включає в себе систему забезпечення, функціональну та цільову системи, які містять певну сукупність економічних та організаційних важелів і впливають на економічні та організаційні параметри управління ресурсовикористання з метою отримання конкурентних переваг.

Узагальнюючи вище вказане варто зазначити, що в цілому, вчені підкреслюють важливість запровадження ресурсозбереження у діяльність підприємств та вважає, що використання ресурсів на підприємствах має носити комплексний та системний характер, що можливо забезпечити шляхом формування певного механізму або системи ресурсовикористання на підприємстві. Доцільність запровадження системи управління ресурсовикористанням обґрунтовується необхідністю постійного застосування принципів ресурсовикористання у діяльності підприємства та пошуків можливостей щодо підвищення ефективності використання усіх наявних ресурсів підприємства. Разові, часткові заходи можуть дати лише короткостроковий ефект та не здатні забезпечити ефективність діяльності підприємства та його конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

У зв'язку з цим сформуємо основні принципи щодо формування системи управління використанням ресурсів на підприємстві:

- 1) Комплексність – впровадження засад ресурсовикористання у всіх ланках та у всі процеси підприємства;
- 2) Системність – впровадження ресурсовикористання з урахуванням взаємозв'язків та взаємодії між керованою та керуючою підсистемами;
- 3) Сталість – система ресурсовикористання має діяти на постійній основі;
- 4) Вимірюваність – ефективність діяльності системи має визначатися певним набором вимірюваних показників;

5) Залученість персоналу – весь персонал підприємства має бути залучений до системи управління ресурсовикористанням;

6) Відкритість – система має керуватися принципом «з середини на зовні», тобто впроваджувати та стимулювати ресурсовикористання не лише на підприємстві, а також в його найближчому зовнішньому середовищі;

7) Динамічність – здатність системи адаптуватися та змінюватися відповідно до потреб підприємства та зовнішньогосередовища.

Мета ресурсовикористання може бути досягнута у випадку виконання низки завдань, а саме:

- проведення ефективних заходів раціонального використання виробничих ресурсів;

- застосування нової техніки і технологій для досягнення ресурсозберігаючого ефекту;

- досягнення за деякими видами ресурсів негативного приросту ресурсомісткості;

- виділення коштів на природоохоронну діяльність;

- заміна первинних матеріалів і ресурсів вторинними;

- створення індустрії переробки відходів виробництва[56, с. 99].

Основними функціями ресурсозбереження в ринковій економіці є:

- економічне прогнозування якості довкілля, яке передбачає його оцінку під впливом конкретної стратегії ресурсозбереження;

- розроблення стратегії ресурсозберігаючої діяльності та детальних програм із охорони довкілля і оптимального використання природних ресурсів у господарському комплексі країни; планування ресурсозберігаючої діяльності та розроблення різноманітних перспективних і поточних планів, які охоплюють планування бюджетів ресурсозберігаючих проектів, визначення джерел їх фінансування; установлення відповідності або невідповідності якості довкілля вимогам законодавства;

- формування організаційної структури управління ресурсовикористанням із метою управління процесами розвитку;

— екологічний моніторинг, який охоплює спостереження за станом довкілля, проведення обліку наявності, якості та витрат природних і інших видів ресурсів підприємствами і організаціями;

— контроль за реалізацією процесів ресурсовикористання[54, с. 28].

Методи ресурсовикористання – конкретні технологічні чини, організаційні і інші методи розрахунку потреби і економії витрати ресурсів на одиницю корисного ефекту (роботи) по новому варіанту інноваційного проекту в порівнянні із замінюваним варіантом. Методи ресурсовикористання реалізуються через організаційно-технічні заходи, наприклад, по заміні фізично або морально застарілих технологій, устаткування, організаційних проектів, економічних і інших методів менеджменту [29, с. 5].

Таким чином, ресурсовикористання є складним процесом та діяльністю, що направлене на досягнення тривалого ефекту зростання підприємства. Тому для впровадження механізму ресурсовикористання на підприємстві слід застосовувати економіко-управлінський підхід при розробці методичних підходів при реалізації механізму ресурсовикористання. У цьому аспекті система управління ресурсовикористання включає реалізацію комплексу загальних управлінських функцій відповідно до напрямів ресурсовикористання як наукової, виробничої, організаційно-технічної, технологічної, комерційної та інформаційної діяльності. Ефективне функціонування системи управління ресурсовикористання залежить від принципів управління, які мають бути враховані при впровадженні методичних підходів при реалізації механізму ресурсовикористання.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОВИКОРИСТАННЯМ НА ТЗОВ «ВОЛИНЬЛІСПРОМ»

2.1. Система управління ресурсовикористанням на підприємстві

Товариство з обмеженою відповідальністю «Волиньліспром» було засноване як іноземна інвестиція, засновниками якого стали: Сарапін Володимир Олександрович, товариство з обмеженою відповідальністю "МАДЕРАС БАРРУНДІЯ" (Іспанія), місто Осаєта (Алава), район Расаретас, керівник Хосе ЛісРуїс де Сарате Мартинес, та товариство з обмеженою відповідальністю "МадерасСтройІнвест" (Білорусь) Брестська область, м.Жабинка, вул.Короткіна, 14., керівник Антонович П.О.

Основними видами діяльності підприємства являються:

- оброблення деревини та виробництво виробів з деревини;
- лісопильне та стругальне виробництво, просочування деревини;
- виробництво теслярських та столярних виробів;
- виробництво дерев'яної тари;
- виробництво інших виробів з деревини;
- виробництво різних виробів з деревини та лісозаготівля;
- надання послуг пов'язаних з лісовим господарством.

Від дня створення підприємства власники змінилися, і збільшувався статутний фонд. 29 травня 2013 року згідно договору купівлі-продажу ТЗОВ «Мадерас Боррундія» та ТЗОВ «МадерасСтройІнвест» продали свою частку в ТЗОВ «Волиньліспром» фірмі ТЗОВ «Євромак, Техніка та Сервіс»(Іспанія).

Робота на виробництві починається з отримання від покупця замовлення на виготовлення продукції, яка є в списку готової продукції підприємства. Для виготовлення продукції використовується дуб, дошка необрізна дубова.

Закупівля відбувається наступним шляхом: згідно аукціонних торгів на товарній біржі . Основними постачальниками лісопродукції є ФОП Боровик В.Г., ФОП Крикун І.О., ФОП Москалюк А.П., ФОП Глухов В.В., ФОП Середюк Ю.В., ДП «Любешівське ЛГ», ДП Прибузьке ЛГ, ДП СЛАП Камінь-Каширськагроліс, ДП СЛАП Любешівагроліс, ДП СЛАП Ратнеагроліс, ДП Ковельське ЛГ, МПП Профіт.

На даний момент основними видами продукції є:

- дошка для підлоги (паркет, трікап);
- щит меблевий;
- ступенька;
- підступенька та площадка;
- пиломатеріали обрізні дубові (фриза).

В середньому щомісяця підприємство виготовляє кожної продукції в наступному об'ємі:

- дошка для підлоги (паркет, трікап) – 65,25м³
- щит меблевий – 8,8 м³
- ступенька – 2,5 м³
- підступенька – 2,1 м³
- площадка – 0,6 м³
- пиломатеріали обрізні дубові (фриза) – 19 м³

Закуплена сировина надходить на підприємство після проходження процедури перевірки вивантажується на відповідний майданчик та з них подається на естакади пилорам. Від стрічко пильних пилорам здійснюється переміщення не обрізної дошки до поздовжньо-обробних верстатів, де виготовляються обрізні дошки потрібного розміру згідно замовлення та складаються у спеціальні палети, які переміщуються на ділянку попереднього зберігання і природного підсушування перед завантаженням у сушильні камери. Після завершення технологічного процесу сушки палети з напівфабрикатами переміщуються на ділянку виготовлення готової продукції. Здійснюється процес калібрування, торцювання, стругання, склеювання,

шліфування, розсортування – залежно від виду готової продукції. Після розсортування продукція передається на упаковку, де формуються готові палети. Проаналізуємо основні техніко-економічні показники діяльності ТзОВ «Волиньліспром» за 2015-2019 рр. і відобразимо результати в формі таблиці (табл. 2.1).

Таблиця 2.1. Аналіз основних техніко-економічних показників підприємства за 2015-2019 рр.

№ з/п	Показники	Роки					Темп росту 2019 р. до 2015 р, %
		2015	2016	2017	2018	2019	
1.	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, робіт, послуг, тис.грн	11932,6	14620,7	27800	36491	22863	191,6
2.	Середньоспискова чисельність, осіб:						
	- працівників	35	43	58	70	50	142,9
	- робітників	28	35	50	61	42	150
3.	Середньорічний виробіток, тис.грн:						
	- одного працівника	340,9	340,01	479,3	521,3	457,3	134,1
	- одного робітника	426,2	417,7	556	598,2	544,4	127,7
4.	Фонд оплати праці, тис.грн	1965	2564	3010	4253	4165	212
5.	Середньомісячна заробітна плата одного працівника, грн	4678,6	4968,9	4324,7	5063,1	6941,7	148,4
6.	Собівартість реалізованої продукції, тис.грн	10672	13175,2	25930	33968	21873	205
7.	Чистий прибуток (збиток) всього, тис.грн	967,6	1185,3	1294	1684	307	31,7
8.	Витрати на 1 грн. товарної продукції, грн	0,89	0,90	0,93	0,93	0,96	107
9.	Рентабельність продукції, робіт, послуг, %	6,98	7,03	7,21	7,43	4,53	64,9
10.	Рентабельність продажу, %	10,56	9,89	4,24	5,58	2,69	25,5
11.	Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн	4413,9	5656	6710	7436,5	9839,5	222,9
12.	Фондовіддача, грн./грн..	2,70	2,58	4,14	4,91	2,32	86

Примітка. Систематизовано автором на основі даних фінансової звітності ТзОВ «Волиньліспром».

На основі аналізу даних таблиці 2.1. можна зробити наступні висновки, що величина чистого доходу від реалізації продукції протягом 2015-2019 рр. збільшились на 91,6% у зв'язку зі збільшенням обсягу реалізованої продукції.

Аналізуючи показники середньоспискової чисельності працівників та робітників, спостерігається протягом 2015-2018 рр. збільшення їх чисельності до 70 та 61 особи відповідно, проте у 2019 році відбулось скорочення працівників та робітників на 20 осіб у зв'язку зі зменшенням чистого доходу від реалізації продукції на 37,3%. Відповідно до показника середньоспискової чисельності працівників та робітників схожу тенденцію має середньорічний виробіток одного працівника та робітника, що збільшились протягом 2015-2019 рр. на 34,1% та 27,7%.

У свою чергу фонд заробітної плати за п'ять років збільшився вдвічі (на 112%) та у 2019 році становить 4165 тис. грн., в той час як середньомісячна заробітна плата одного працівника збільшилась на 48,4%, таким чином за 2015-2019 рр. зросла на 2263,1 грн.

Проаналізувавши собівартість реалізованої продукції можна вказати на значний її ріст протягом 2015-2018 рр. до 33968 тис.грн., що у 2019 році призвело до зменшення обсягу товарної продукції та чистого доходу від реалізації продукції та у зв'язку зі зменшенням кількості виробленої та реалізованої продукції відбулось зменшення собівартості реалізованої продукції до 21873 тис.грн.

Показник чистого прибутку з 2015 року (967,6 тис.грн.) зростав до 2018 року (1684 тис.грн), що пов'язано з збільшенням обсягів реалізації продукції, тоді як у 2019 році цей показник знизився до 307 тис.грн. у зв'язку з зменшенням попиту на продукцію у населення.

Досліджуючи показник витрат на 1 грн. реалізованої продукції спостерігається збільшення протягом 2015-2019 рр. на 7%. Проаналізувавши, рентабельність продукції варто зазначити, що у 2019 році вона відчутно знизилась у порівнянні з минулими роками і становила 4,53%, що на 2,9%

менше у порівнянні з 2018 роком – 7,43%, що свідчить про зменшення валового прибутку та збільшення собівартості.

Аналізуючи рентабельність продажу, спостерігається значне зменшення протягом 2015-2019 рр. на 74,5% та у 2019 році даний показник становить 2,69%, що вдвічі менше порівняно з 2018 роком (5,58%).

Розглянувши середньорічну вартість основних засобів можна стверджувати, що протягом 2015-2019 рр. спостерігається збільшення на 122,9%, що у свою чергу свідчить про часткове оновлення та модернізацію основних засобів.

Проаналізувавши показник фондівдачі на ТзОВ «Волиньліспром» можна стверджувати, що засоби праці почали використовуватись на підприємстві вдвічі ефективніше у 2017 році у порівнянні з 2015-2016 рр, у 2018 році цей показник мав також тенденцію до збільшення – на 18,6%, проте у 2019 році фондівдача зменшилась на 52,7% у порівнянні з 2018 роком.

Таким чином, варто відзначити, що техніко-економічний стан підприємства протягом 2015-2018 рр. покращувався, але у зв'язку з зменшенням обсягів виробництва та реалізації продукції відбулось і погіршення основних показників на ТзОВ «Волиньліспром», що призвело до значного зниження величини чистого прибутку.

Одним із найважливіших елементів внутрішнього середовища підприємства є його організаційна структура управління. Структура управління ТзОВ «Волиньліспром» (рис.2.1.) розроблена таким чином, щоб оперативно впливати на процес виробництва, починаючи із забезпечення його матеріально-технічними ресурсами і закінчуючи процесом реалізації готової продукції, складанням статистичної звітності та обліком витрат на виробництво, а також забезпеченням ритмічної та рентабельної діяльності.

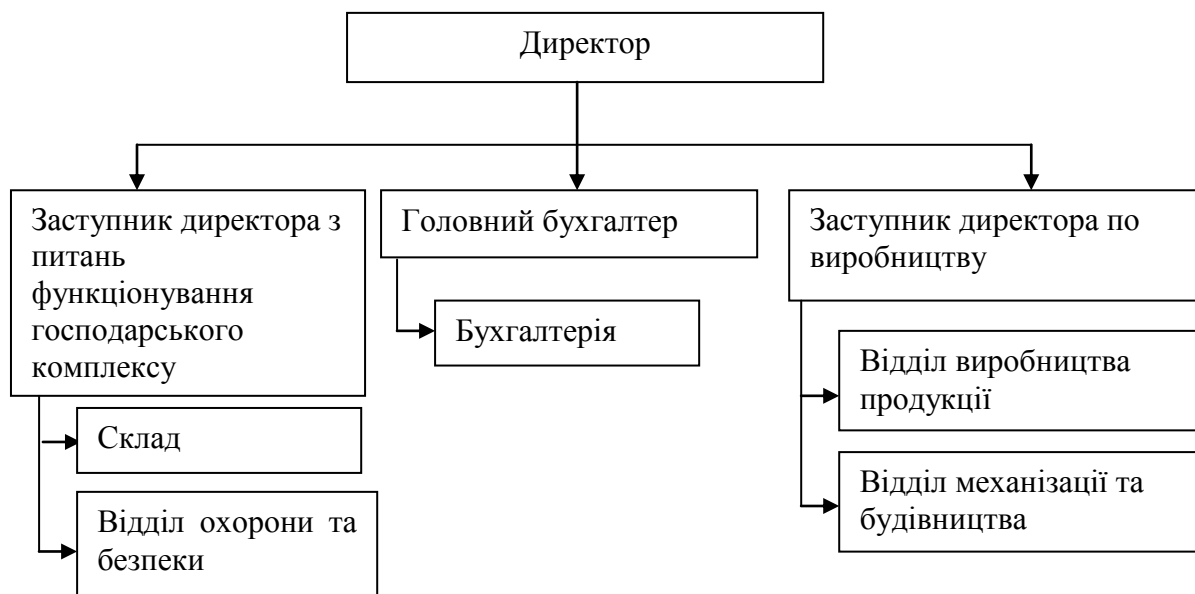

Рисунок 1.1 – Організаційна структура ТзОВ «Волиньліспром»

Примітка. Побудовано автором.

Структура підприємства складається з таких підрозділів:

1. Адміністрація. Генеральний директор має двох заступників (заступник директора по виробництву та заступник директора з питань функціонування господарського комплексу), які відповідають за виконання поставлених перед ними завдань в межах своєї компетенції. Директор контролює збут продукції, матеріально-технічне забезпечення та транспортне обслуговування підприємства, забезпечує пошук та характеристику ринків збуту, а також планування товарної політики підприємства, контролює виконання планів по постачанню та контролює процес використання ресурсів на підприємстві, укладає договори з постачальниками сировини, матеріалів, контролює запаси сировини і матеріалів та організує їх своєчасне поповнення, забезпечує раціональне використання транспортних засобів, здійснює контроль за додержанням термінів реалізації продукції, несе персональну відповідальність за насичення ринку продукцією власного виробництва, виконання затверджених планів реалізації продукції, стан фірмової торгівлі на підприємстві, допущення дебіторської заборгованості та своєчасне забезпечення підприємства матеріально-технічними ресурсами.

2. Бухгалтерія. Завданнями підрозділу є організація та забезпечення обліку фінансово-господарської діяльності, здійснення контролю за зберіганням власності підприємства, обігом грошових і матеріальних цінностей, дотримання режиму економії на підприємстві.

3. Відділ виробництва продукції. Цей відділ займається розробкою виробничих планів і календарних графіків виготовлення продукції на підприємстві, в його підрозділах, їх коригуванням на протязі планового періоду, розробкою та запровадженням календарно-планових нормативів для оперативного планування та ресурсозбереження на виробництві.

4. Відділ механізації та будівництва. Даний відділ організує оперативний контроль за забезпеченням виробництва технічною документацією, устаткуванням, інструментом, матеріалами, комплектуючими виробами, транспортом, вантажно-розвантажувальними засобами тощо, а також за здійсненням підготовки виробництва нових видів виробів.

5. Склад. Основною функцією його служить зберігання матеріалів та сировини, а також готової продукції до моменту виробництва або ж збуту виробів.

6. Відділ охорони та безпеки. Основою його діяльності є забезпечення зберігання власності підприємства, попередження розкрадання матеріальних цінностей.

Управління ТЗОВ «Волиньліспром» здійснює директор. До його компетенції належить:

- організує і координує роботу підрозділів підприємства;
- забезпечує виконання планів виробництва та реалізації продукції;
- веде переговори і заключає угоди, укладає господарські та інші договори на збут продукції, матеріалів тощо, та придбання необхідних товарно-матеріальних цінностей;
- забезпечує виконання договорів та зобов'язань;
- забезпечує підвищення якості продукції;

– несе персональну відповідальність за результати роботи підприємства в цілому, його прибутковість.

Таким чином, варто зазначити, що дана організаційна структура на підприємстві потребує вдосконалення у напрямку ресурсовикористання та ресурсозбереження. Варто розробити заходи щодо її вдосконалення та впровадження на підприємстві.

Характерною рисою ресурсозбереження на ТзОВ «Волиньліспром» є гармонійне поєднання екологічної, соціальної та економічної складових, в результаті яких при удосконаленні системи стратегічного управління, підприємство може отримати позитивний синергетичний ефект, що характеризується такими ознаками: підвищення загальної фінансової ефективності підприємства в результаті більш ефективного використання ресурсів, скорочення кількості відходів виробництва; підвищення конкурентоспроможності та стійкості підприємства; підвищення якості та ефективності роботи працівників у зв'язку з покращенням умов праці, та зменшення негативного впливу на природне середовище.

Оскільки будь-яке підприємство розвивається під впливом внутрішнього та зовнішнього середовища, зазначимо фактори даних середовищ, що впливають на прийняття рішення щодо впровадження ресурсозбереження на підприємствах (табл. 2.2).

Таблиця 2.2. Фактори впливу на прийняття рішення щодо впровадження ресурсозбереження на ТзОВ «Волиньліспром»

Внутрішні фактори	Зовнішні фактори
1) економічні	
<ul style="list-style-type: none"> – наявність у підприємства вільних грошових коштів для здійснення ресурсозберігаючих заходів; – здатність підприємства залучати кредитні кошти та інвестиції; 	<ul style="list-style-type: none"> – сприятлива фінансово-економічна ситуація в країні; – доступність дешевих кредитних ресурсів; – сприятливий інвестиційний клімат в країні

Продовження 2.2.

2) технічні	
– наявність та доступність знань щодо кращих технологічних рішень для впровадження інновацій ресурсозбереження на підприємствах; – застарілість техніко-технологічного оснащення підприємства;	– наявність необхідної новітньої техніки та технології; – розвинутий інноваційний клімат в країні; – доступність сучасних техніко-технологічних рішень;
3) соціальні	
– наявність кваліфікованих працівників, спроможних впроваджувати ресурсозбереження; – необхідність покращення умов праці; – необхідність підвищення безпечних умов праці на підприємстві; – запровадження соціальної корпоративної відповідальності на підприємстві;	– державні/регіональні/галузеві/профспілкові соціальні програми щодо покращення умов праці; – державні/регіональні/галузеві стандарти/нормативи щодо покращення безпеки праці; – розвиток державно-приватного партнерства;
4) організаційно-управлінські	
– необхідність впровадження організаційних заходів, спрямованих на раціональне використання ресурсів; – необхідність вдосконалення організації виробничого процесу на підприємстві;	– наявність розвинутої сфери інформаційно-консультативного забезпечення ресурсозбереження;
5) нормативно-правові	
– необхідність впровадження стандартів та нормативів ресурсозбереження на підприємстві; – необхідність впровадження нормативно-правових заходів з метою гармонізації на підприємстві;	– сприятлива нормативно-правова база, яка б підтримувала впровадження ресурсозберігаючих заходів та їх популяризації; – запровадження державних або галузевих стандартів/нормативів ресурсозбереження;

Примітка. Складено автором на основі власних спостережень.

В результаті впровадження ресурсозберігаючих заходів, підприємство може отримати великий спектр сприятливих економічних та соціально-екологічних ефектів, що сприяють скороченню витрат, підвищенню його конкурентоспроможності, ефективності та стабільності загалом. Такі

сприятливі економічно-соціальні та екологічні стимули можуть здійснити вагомий синергетичний вплив через сукупність прямих та непрямих ефектів на різноманітні сфери життєдіяльності підприємства. Таким чином, з метою досягнення даного синергетичного ефекту та його наступного збереження, підприємству варто не лише реалізувати запровадження одиничних заходів по ресурсозбереженню, а впровадити принципи ресурсозбереження на засадах системності та комплексності у всі сфери життєдіяльності підприємства. Управління ресурсами підприємства вимагає залучення до цього процесу всіх наявних підрозділів та служб підприємства з метою розробки та проведення скоординованої ресурсозберігаючої політики.

Виходячи з вище сказаного варто відмітити, що практично всі напрямки діяльності підприємства можуть бути пов'язані з ресурсозбереженням та робити свій внесок у збільшення загального рівня ресурсозбереження на підприємстві (табл. 2.3).

Таблиця 2.3. Прогалини у сфері стратегічного управління ресурсовикористанням на ТзОВ «Волиньліспром»

Сфера діяльності підприємства	Прогалини у сфері управління ресурсовикористанням
1) виробничо-технічна	нехтування сучасними техніко-технологічними рішеннями та несвоєчасне впровадження ресурсозберігаючих технологій у виробничий процес;
2) організаційно-економічна	незначний показник ресурсозбереження на підприємстві, включаючи оцінювання необхідності ресурсозбереження, не оптимальне ресурсовикористання;
3) науково-дослідна	довготривала розробка та наукове обґрунтування впровадження ресурсозберігаючих техніко-технологічних рішень;
4) маркетингова	ігнорування нових ресурсозберігаючих технологій на ринку;
5) соціальна	невідповідність умов праці та безпеки праці на підприємстві, погіршення якості праці на підприємстві;
6) екологічна	негативний вплив на навколишнє середовище;
7) інформаційна	несвоєчасне інформування про переваги ресурсозбереження

Примітка. Складено автором на основі власних спостережень.

З метою отримання максимального ефекту від запровадження ресурсозберігаючих заходів, важливо, щоб на підприємстві були по максимуму задіяні всі управлінські ланки. Стимулювання ресурсозбереження на ТзОВ «Волиньліспром» має проходити як зі сторони внутрішнього середовища підприємства, наприклад, власна ініціатива директора підприємства щодо проведення ресурсоаудиту та подальшого запровадження системи збереження ресурсів, так і з зовнішнього середовища – відповідна підтримка ресурсозбереження як зі сторони держави, адже розвиток ресурсозбереження є важливою складовою ефективної економіки у контексті розвитку підприємств.

Процес ресурсозбереження потребує систематизації та упорядкування методів відповідно до факторів та видів економічних ресурсів. До основних методів збереження ресурсів належать економічні, організаційно-правові та соціально-психологічні заходи, використання яких прямо залежить від напрямів ресурсозбереження. Систему методів ресурсозбереження подано в табл. 2.4.

Таблиця 2.4. Розподіл методів ресурсозбереження відповідно до сфер та відділів системи стратегічного управління на ТзОВ «Волиньліспром»

Сфера управління та відповідальний відділ за їх виконання	Методи		
	Економічні	Організаційно-правові	Соціально-психологічні
Управління організацією виробництва (відділ виробництва продукції)	Планування терміну виконання робіт	Регламентування; забезпечення відсутності витрат матеріальних ресурсів	Формування оптимальної організаційної структури
Управління персоналом (інспектор з кадрів)	Матеріальне стимулювання, спрямоване на економію витрат	Інструктування; забезпечення умов техніки безпеки	Управління поведінкою працівника
Управління технологією (відділ механізації та будівництва)	Нормування та контроль за витратами матеріальних ресурсів	Організаційне нормування; забезпечення безпеки робіт	Організація та обладнання робочого місця відповідно до умов високої продуктивності праці та безпеки

Продовження 2.4.

Виробництво продукції (відділ виробництва продукції)	Планування термінів виконання робіт, нормування втрат ресурсів, контроль за відповідністю фактичних результатів нормам	Організаційне регламентування та інструктування; забезпечення дотримання вимог відповідних правових норм і актів	Матеріальні, нематеріальні методи мотивації, що сприяють високій продуктивності праці та виконанню робіт високої якості
Логістика (логіст)	Нормування та моніторинг фінансових показників		
Збут (менеджер зі збуту)	Матеріальне стимулювання та моніторинг планових показників зі збуту		

Примітка. Складено автором на основі власних спостережень.

Таким чином, правильно обрані методи управління (організаційно-розпорядчі, економічні, соціально-психологічні) ресурсозбереженням забезпечують скорочення часу на обґрунтування, вибір управлінських рішень і його реалізацію та, як наслідок, підвищують ефективність не лише стану ресурсозбереження, а й стану функціонування підприємства в загальному.

Підсумовуючи вище вказане варто відзначити, що збереження ресурсів на підприємстві має носити системний та комплексний характер, що варто забезпечити шляхом формування певного механізму або системи управління ресурсозбереженням на ТзОВ «Волиньліспром». Доцільність впровадження системи стратегічного управління ресурсозбереженням обґрунтовується необхідністю постійного застосування принципів ресурсозбереження у діяльності підприємства та пошуків можливостей щодо підвищення ефективності використання наявних усіх ресурсів підприємства. Разові, часткові заходи можуть дати лише короткостроковий ефект та не здатні забезпечити ефективність діяльності підприємства та його конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

2.2. Оцінка ефективності ресурсовикористання на ТЗОВ «Волиньліспром»

Ресурсозбереження включає в себе комплексну діяльність підприємства, галузі, країни, регіону, що вказує на ефективне використання всіх видів ресурсів шляхом впровадження організаційно-технічних та економічних заходів на основі втілення ресурсозберігаючих технологій та інновацій з метою зниження ресурсомісткості сукупного виробництва.

Одним з напрямків ефективного використання ресурсів є включення в систему економічного аналізу на ТзОВ «Волиньліспром» показника ресурсомісткості, що дозволить виявити резерви підвищення ефективності виробництва, визначити пріоритетні напрями економії ресурсів, збільшить ефективність виробництва згідно проектів бізнес-планів. При цьому сутність поняття ефективності ґрунтується на оптимальному використанні усіх видів ресурсів, а також зниженні витрат матеріальних і трудових витрат.

Незважаючи на стихійність та непередбаченість в формуванні виробничих та господарчих зв'язків, координації виробництва та збуту, потреба в аналітичній оцінці дій підприємства та прогнозі їхніх наслідків стає все більш актуальною. Таким чином аналіз змін показників ресурсовикористання потрібно пов'язувати з динамікою його складових частин. При подальшому вивченні причин відхилень використання ресурсів, їх необхідно тісно пов'язувати з динамікою показників фінансового аналізу, що характеризують стан обладнання, рівень технології виробництва, ступінь підготовки матеріалів та їхню якість, доцільність використання даного виду ресурсів, кваліфікацію працівників і оплату їхньої праці.

Протягом року на підприємстві відбувається постійний процес оновлення та вибуття з експлуатації основних фондів. Від синхронності цих процесів між собою у великій мірі залежить ефективність функціонування підприємства та кількість виготовленої ним продукції.

Проведемо аналіз даних показників на основі таблиці 2.5.

Таблиця 2.5. Аналіз показників ефективності використання основних засобів

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Темп росту 2019 р. до 2015 р., %
1. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	4413,9	5656	6710	7436,5	9839,5	222,9
2. Середньорічна вартість виробничого обладнання, тис.грн.	2845,5	3865,5	4589,5	5119	6922,5	243,3
3. Питома вага активної частини основних фондів,%	64,5	68,3	68,3	68,8	70,4	109,1
4. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	35	43	58	70	50	142,9
5. Валовий прибуток, тис. грн.	745	926	1870	2523	990	132,9
6. Фондовіддача, грн.	2,7	2,58	4,14	4,91	2,32	85,9
7. Машиновіддача, грн.	4,19	3,78	6,06	7,13	3,3	78,7
8. Фондомісткість, грн.	0,37	0,39	0,24	0,2	0,43	116,2
9. Фондоозброєність, грн.	340,93	340,02	479,31	521,30	457,26	134,1
10. Технічна озброєність, грн.	81,30	89,89	79,13	73,13	138,45	170,3
11. Рентабельність/збитковість	21,9	21,0	19,3	22,6	3,1	14,2

Примітка. Складено автором.

Проаналізувавши показники ефективності використання основних засобів, можна зробити наступні висновки, що середньорічна вартість основних засобів за 2015-2019 рр. зросла на 122,9%, що говорить про часткове оновлення та введення в експлуатація нових основних засобів. У свою чергу середньорічна вартість виробничого обладнання у 2019р. порівняно з 2015 р. зросла на 4077 тис. грн., що на 143,3% більше.

Валовий прибуток за період 2015-2018 рр. зріс майже в 2,5 рази та становив 2523 тис. грн., але у 2019 році він різко знизився на 60,8% та становив 990 тис.грн. Аналізуючи показник фондовіддачі, фондомісткості та машиновіддачі, можна стверджувати, що засоби праці за період 2015-2018 рр. на підприємстві використовуються ефективно, за рахунок чого і збільшилась рентабельність основних засобів у 2018 р. до 22,6%.

Проте у 2019 році за рахунок збільшення собівартості, зменшення валового прибутку та скорочення обсягів виробництва та реалізації можна спостерігати основні засоби не використовувались ефективно, на повну потужність та їх рентабельність знизилась до 3,1%.

На основі даних аналізу складено систему показників ресурсозбереження, що включає як первинні, так і узагальнюючі (синтетичні) показники. До первинних відносяться матеріаломісткість, фондомісткість, трудомісткість, зарплатомісткість, енергомісткість та паливомісткість. Ресурсомісткість продукції та показник ресурсозбереження виступає як узагальнюючі (синтетичні) показники (табл. 2.6). З метою об'єктивної оцінки тенденцій показника ресурсомісткості визначено вплив на нього його складових: доходів від продажу, матеріальних та прирівнених до них витрат, трудомісткості, зарплатомісткості, фондомісткості, незавершеного виробництва, невикористаних запасів, накладних та інших витрат.

Таблиця 2.6. Показники ресурсозбереження по підприємству ТзОВ «Волиньліспром»

Показники	Роки					Темп росту 2019 р. до 2015 р., %	Ресурсо- збереження
	2015	2016	2017	2018	2019		
Матеріаломісткість	0,61	0,58	0,75	0,73	0,71	116,4	0,10
Фондомісткість	0,37	0,39	0,24	0,2	0,43	116,2	0,06
Зарплатомісткість	0,16	0,18	0,11	0,12	0,18	112,5	0,02
Енергомісткість	0,21	0,22	0,24	0,25	0,27	128,57	0,06
Паливомісткість	0,10	0,11	0,10	0,12	0,13	130,00	0,04

Примітка. Складено автором.

Проаналізувавши дані показники, можна стверджувати про те, що матеріаломісткість та фондомісткість протягом 2015-2019 рр. збільшились на 16%, а показник зарплатомісткості у свою чергу на 12,5%, в той час енергомісткість та паливомісткість зросли на третину. Це свідчить про збільшення ресурсомісткості продукції в цілому у порівнянні з 2015 роком.

Вивчивши, дані показники варто відзначити, що ресурсовикористання на підприємстві протягом 2015-2019 рр. зростало, зокрема проаналізувавши матеріаломісткість продукції на ТзОВ «Волиньліспром» можна сказати, що ріст матеріаломісткості дозволяє отримати менше готових продуктів з тих же матеріальних ресурсів, збільшення собівартості продукції, що в свою чергу у 2019 році призвело до значного зменшення обсягу виробленої продукції. Дослідивши, фондомісткість продукції, можна сказати, що зростання даного показника в динаміці вказує на збільшення вартісного обсягу основних засобів на 1 грн. продукції, а значить, і амортизаційних витрат.

Показник зарплатомісткості вказує, що збільшення рівня зарплатомісткості на підприємстві це негативний результат, який призводить до зниження ефективності діяльності підприємства, за рахунок чого збільшуються витрати підприємства, у тому числі і собівартість. Так з 2015 року по 2019 рік енергомісткість продукції зросла на 28,57 %, що у свою чергу негативно позначається на цінній політиці підприємства. Високі показники енергомісткості продукції пов'язані з тим, що використання енергоресурсів в основному перевищує допустиму норму, особливо при використанні газу та електроенергії. На ТзОВ «Волиньліспром» підвищення паливомісткості відбулося за рахунок збільшення закупівельних цін на паливо, це зовнішній фактор впливу. Причому, закупівельні ціни на вироблену продукцію залишились на рівні попереднього періоду.

В сучасних умовах посилюється необхідність комплексного підходу до аналізу ресурсовіддачі та ресурсозбереження. Традиційно застосовувані показники собівартості, машинівіддачі, фондомісткості, фондівіддачі, фондоозброєності, технічної озброєності, продуктивності праці характеризують однобічно використання різних факторів виробництва. Жоден з них не може охопити увесь комплекс витрат та доходів підприємства в цілому.

Для оцінки ресурсоефективності підприємства використовуються коефіцієнти ресурсозбереження (Крз) і ресурсовіддачі (Крв) [11].

Коефіцієнт ресурсозбереження (K_{pz}) характеризує рівень затрат матеріальних і трудових ресурсів на виконання одиниці обсягу робіт на підприємстві, а також визначається відношенням сумарної вартості витрат матеріальних і трудових ресурсів до вартості виконаних робіт за формулою:

$$K_{pz} = \frac{B_{mp} + B_{tr}}{B_{роб}} < 1 \quad (2.1)$$

де B_{mp} – вартість витрат матеріальних ресурсів, тобто вартість матеріалів, виробів і конструкцій;

B_{tr} – вартість витрат трудових ресурсів, тобто вартість витрат заробітної плати;

$B_{роб}$ – вартість виконаних робіт.

Коефіцієнт ресурсовіддачі (K_{pv}) є оберненим і характеризує вартість одиниць виконаних на підприємстві обсягів робіт на одиницю затрат матеріальних і трудових ресурсів за формулою [3]:

$$K_{pv} = \frac{B_{роб}}{B_{mp} + B_{tr}} < 1, \quad (2.2)$$

де $B_{роб}$ – вартість виконаних робіт;

B_{mp} – вартість витрат матеріальних ресурсів, тобто вартість матеріалів, виробів і конструкцій;

B_{tr} – вартість витрат трудових ресурсів, тобто вартість витрат заробітної плати.

Варто відзначити, що планові величини коефіцієнтів ресурсозбереження і ресурсовіддачі визначаються плановою величиною коефіцієнта рентабельності продукції. Це можна зобразити у вигляді графічної залежності такого типу (рис. 2.2).

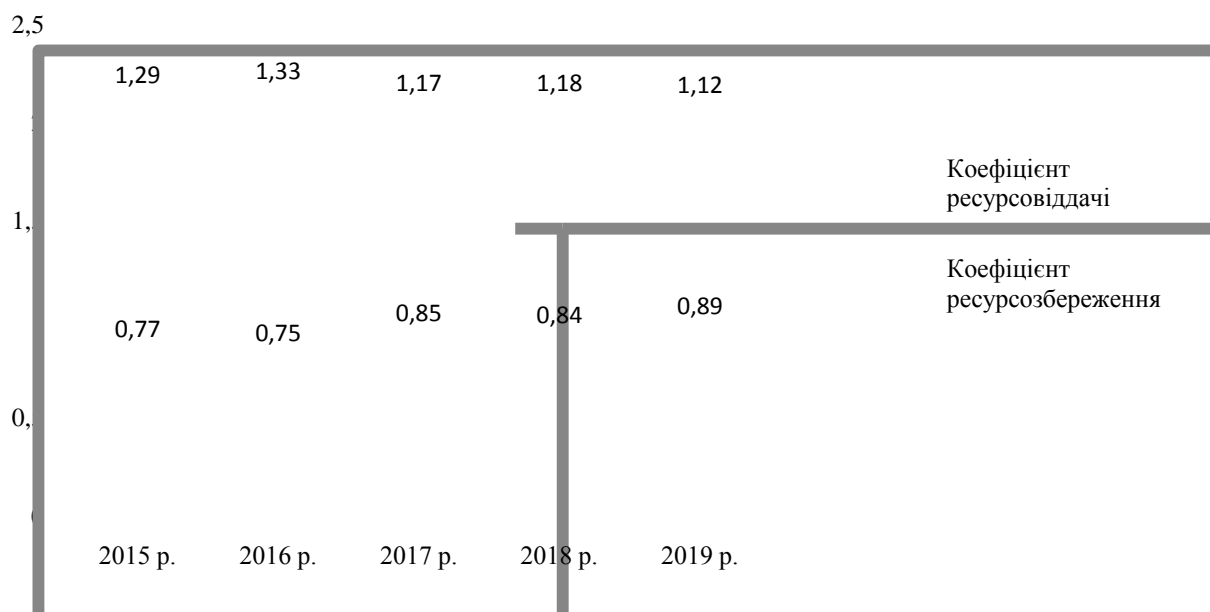

Рис. 2.2 – Оцінка ресурсоефективності ТзОВ «Волиньліспром» за 2015-2019 рр.

Примітка. Побудовано автором на основі даних фінансової звітності ТзОВ «Волиньліспром».

Значний ступінь ресурсомісткості ТзОВ «Волиньліспром», якому характерні зростаючі ціни на сировину та енергоресурси спонукають підприємство до раціонального використання всіх наявних видів ресурсів. Проте часто керівництво не володіє повною та достовірною інформацією для прийняття рішення щодо необхідності запровадження ресурсозберігаючих заходів, адже фінансова звітність підприємства не може в повному обсязі надати уявлення про ефективність використання ресурсів підприємством.

Також відсутня система показників, прийнята на державному рівні для оцінки ефектів від ресурсозбереження, незважаючи на оголошення ресурсозбереження одним з найважливіших напрямів розвитку національної економіки. Отже, пріоритетним питанням є розробка методичного інструментарію для оцінки економічних ефектів від впровадження ресурсозберігаючих заходів на підприємстві.

Оцінка економічного рівня ресурсовикористання характеризує результати впливу ресурсовикористання на ефективність виробництва, отриману на основі

виявлення якісних та кількісних змін сукупності технічних, екологічних, економічних та соціальних показників діяльності суб'єктів господарювання відносно бази порівняння. Ця система включає основні аспекти ресурсозберігаючої діяльності підприємства, що пов'язані як з його внутрішнім, так і з зовнішнім середовищем, а також забезпечує дослідження впливу ресурсозберігаючих заходів на кінцеві результати діяльності підприємства і на цій основі виявлення та вирішення існуючих проблем щодо ресурсовикористання.

На даний час на підприємстві виявлено нижче наведені проблеми у сфері ресурсовикористання:

1. Відсутність системи контролю характеристик електричної та теплової енергії, що подається на підприємство.

Сучасні сушильні камери дозволяють нам провести процес сушіння згідно технічних характеристик та отримати якісний матеріал, але одночасно має місце значне споживання енергетичних ресурсів, створюючи теплове навантаження і спричиняючи забруднення навколишнього середовища в результаті викидів вологи та газоподібних речовин, що виділяються у процесі сушіння. Наприклад, витрати електричної енергії складають для сушіння 1 м³ деревини сосни 95-110 кВт/год, для дуба – 185-210 кВт/год.

2. Утворення значної кількості відходів в процесі виробництва деревинних композиційних матеріалів і застосування клейових та лакофарбових матеріалів, різноманітних допоміжних матеріалів, що беруть участь у виробничому процесі.

На стадіях первинної обробки (розкрою круглих асортиментів на бруси, пиломатеріали чи заготовки) найбільше відходів утворюється у вигляді тирси та кускових відходів, а також обапіл – дошка з крайньої зовнішньої частини колоди, розпиляної вздовж. При обрізанні країв пиломатеріалів, а також при розкроюванні пиломатеріалів за шириною залишаються вузькі і довгі шматки деревини – рейки, при торцюванні або вирізуванні дефектів та вад деревини – короткі відрізки пиломатеріалів. На цих виробництвах також отримують

відходи у вигляді кори, що утворюються після окорювання колод чи розкроюванні пиломатеріалів, в кількості: ялина – від 8,5 %, модрина – до 19 % від об'єму перероблюваної деревини.

Кількість відходів на цих виробництвах залежить від виду деревини, способу розкрою колод, призначення і виду пиломатеріалів, застосованого обладнання та товщини пил і, зрозуміло, дотримання технології. У залежності від використаного обладнання величина тирси може складати від 3 до 8% і більше від об'єму матеріалу, що розпилюється. На горбилі відходить 5-9%, на рейки – 11-15%; на вирізку вад та наявних дефектів – 3-4% тощо. У розкрійних цехах при розкроюванні дошок на заготовках отримують 6-9% тирси і 11-24% обрізків (вирізка браку та некротні залишки) від об'єму пиломатеріалів, що розкроюють. Ще однією частиною матеріальних витрат у лісопильному виробництві є засоби захисту деревини: розчини антисептиків, антипіренів, засоби комплексного захисту деревини тощо.

Таблиця 2.7. Види відходів лісопильних виробництв

Операції технологічного процесу	Вид відходів	Використання відходів на підприємстві
Розкрій колод, окорювання	Тирса, обрізки, обапіл, кора	Безоплатно передано на утилізацію іншому підприємству
Розкрій пиломатеріалів вздовж волокон	Тирса, рейки	Безоплатно передано на утилізацію іншому підприємству
Торцювання пиломатеріалів	Тирса, відрізки	Безоплатно передано на утилізацію іншому підприємству

Примітка. Складено автором.

Відходи є основною проблемою будь-якого підприємства, і їх стараються утилізувати, використовуючи найпростіші рішення, тобто з мінімумом переробки. Такий підхід також може бути пов'язаний з браком ресурсів та часу на вирішення проблеми відходів. Основними завданнями боротьби з відходами є запобігання їх виникнення та зменшення їх кількості, якщо відходи були утворені.

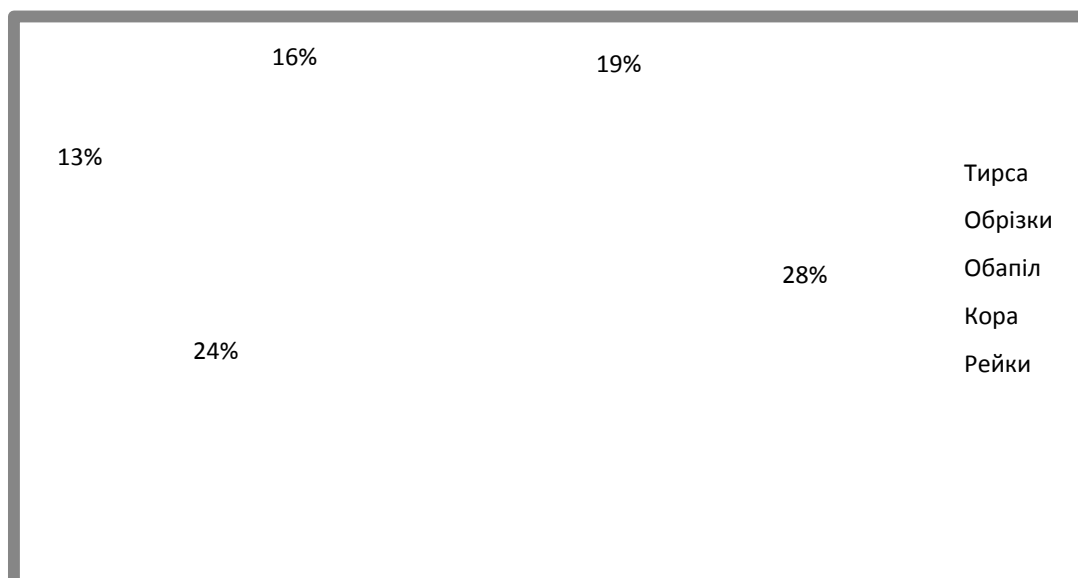

Рис. 2.3 – Структура відходів на ТЗОВ «Волиньліспром за 2015-2019 рр.

Примітка. Побудовано автором на основі даних фінансової звітності ТЗОВ «Волиньліспром».

Таким чином, варто відзначити, що відходи на ТЗОВ «Волиньліспром» займають вагомую частку при виробництві продукції та утворюються таким чином, що найбільшу частку займають обрізки (28%) та обапіл (24%) при первинній обробці деревини, потім у процесі вторинної обробки утворюються тирса (19%), рейки (16%), кора (13%).

У лісопильній галузі використовується обладнання для розпилювання круглого лісу на дошки та бруси, а також верстати для розкрою пиломатеріалів на заготовки. Обладнання лісопильної галузі характеризується значною потужністю та високим споживанням електричної енергії.

Таким чином основними видами відходів на підприємстві є:

- відходи, що з'явилися в процесі обробки матеріалів (стружка, обрізки, тирса тощо)
- брак та зіпсована сировина;
- відпрацьовані допоміжні матеріали;
- небажана побічна продукція;

- продукція, що не підпадає під вимоги якості;
- витоки у технологічних процесах, пошкоджені матеріали;
- втрати від випаровування летких матеріалів у цехах;
- склеювання й опорядження, а також в процесі їх зберігання та виготовлення;
- відходи від обслуговування устаткування;
- втрати від запуску і зупинки устаткування;
- теплові виділення технологічного устаткування;
- втрати на вантажно-розвантажувальні роботи, а також на їх зберігання,
- транспортування та лабораторні дослідження.

При цьому слід обов'язково визначити, що проблема масштабного використання деревних і недеревних відходів на ТзОВ «Волиньліспром» пов'язана не лише із технічними можливостями та інвестиціями в зміну технологічного процесу. Ця проблема пов'язана більшою мірою з економічними чинниками (рівнем витрат на збір та транспортування відходів, а також на організацію виробництва з їх переробки) та рівнем «екологічної свідомості» підприємства (незалежно від обсягу його виробництва).

3. Система освітлення складається загалом з ламп-труб Т8, що освітлюють з обумовленими недоліками. Лампи-труби прикріплені занадто високо, у різних зонах світлом керує єдиний вимикач, що є незручно.

Разом із збільшенням кількості активних інноваційних підприємств, зростає поява нових технологічних процесів та освоєння виробництва інноваційних продуктів на ТзОВ «Волиньліспром» (табл. 2.8).

Із загальної кількості впроваджень нових технологічних рішень, найбільшу частку складають мало-безвідходні технології, основну частину з яких займає процес виготовлення паливних брикетів. Це вказує на те, що у ТзОВ «Волиньліспром» інноваційна стратегія спрямована на ресурсозбереження. Більш повне використання сировини сприятиме зростанню обсягів виробництва продукції та чистого доходу.

Таблиця 2.8. Впровадження нових технологічних процесів та освоєння виробництва інноваційної продукції на ТзОВ «Волиньліспром»

Види впроваджень	Роки					2019 р. до 2015р., +, -
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	
Впроваджено нових технологічних процесів	2	0	3	4	3	1
у т.ч. маловідходних, ресурсозберігаючих і безвідходних технологій	1	0	1	1	0	-1
Частка мало-безвідходних технологій у загальній кількості інноваційних технологічних процесів	3	0	2	5	3	0
Освоєно виробництво інноваційної продукції, найменувань	1	0	1	2	1	0

Примітка. Складено автором.

Отже, на сьогоднішній день проблема ресурсозбереження є багатогранною і дуже болючою, особливо для ТзОВ «Волиньліспром», котрі взагалі не приділяють належну увагу даному питанню, вважаючи його другорядним. Задля зміни ситуації на краще, необхідне чітке розуміння сутності процесу «ресурсовикористання». Таким чином, дослідивши вищевикладені проблеми керівництво підприємства повинно розробити в найкоротші терміни заходи щодо їх усунення.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОВИКОРИСТАННЯМ НА ТЗОВ «ВОЛИНЬЛІСПРОМ»

3.1. Організаційні аспекти удосконалення системи управління ресурсовикористанням на підприємстві

Функціонування системи управління ресурсовикористанням на підприємстві здійснюється на базі документації внутрішнього користування, завдяки чому забезпечуються:

- нормування показників витрат виробничих ресурсів;
- інтеграція управління ресурсовикористанням у загальну єдину систему управління підприємством;
- організація обліку та контролю за виконанням ресурсозберігаючих заходів на підприємстві;
- виявлення та взяття на облік проблем ресурсовикористання;
- оцінювання соціальної, екологічної та економічної ефективності ресурсозберігаючих заходів;
- створення інформаційно-аналітичної бази даних про результати реалізації ресурсозберігаючої політики на підприємстві.

З метою вдосконалення системи стратегічного управління на підприємстві пропонуємо запровадити схему (рис. 3.1), що передбачає створення на ТзОВ «Волиньліспром» окремих або вбудованих організаційних структур, які виконуватимуть функції спостереження та корегування ресурсозберігаючих процесів на виробництві. Формування відокремленого структурного підрозділу, що займається питаннями ресурсовикористання, на даному підприємстві є недоцільним з таких міркувань.

Рисунок 3.1 – Схема стратегічного управління ресурсозберігаючою діяльністю ТЗОВ «Волиньліспром»

Примітка. Побудовано автором.

По-перше, характерною підприємства є надмірні накладні витрати, які пов'язані з функціонуванням управлінського апарату та обумовлюють зниження конкурентоспроможності продукції ТЗОВ «Волиньліспром» через підвищення її собівартості. Створення ще однієї управлінської структури на підприємстві приведе до збільшення накладних витрат, а отже, відбудеться автоматичне зниження і так невисокого рівня конкурентоспроможності.

По-друге, спеціалісти, що входять до даної структури, повинні мати високу кваліфікацію та бути в курсі всіх змін, які відбуваються на етапах постачання сировини та матеріалів, виробництва продукції, її транспортування, зберігання, реалізації споживачу. Отже, необхідно мати безпосередній контакт з виробничим процесом, брати в ньому участь, щоб була можливість контролювати ці зміни. З даних позицій більш влучним буде делегування додаткових функцій з управління ресурсовикористанням окремим висококваліфікованим працівникам кожного структурного підрозділу, ніж формування окремого підрозділу та нових посад, що також означатиме більш ефективне використання кваліфікованих працівників.

По-третє, збір інформації про хід процесів ресурсовикористання здійснюється безпосередньо у підрозділах підприємства його працівниками в рамках збору загальновиробничої інформації, а виділення окремої організаційної структури буде недоцільним, адже збирання аналогічної інформації призведе до дублювання функцій основних підрозділів підприємства.

По-четверте, здійснення коригувальних впливів на процеси ресурсовикористання має періодичний характер, отже, створювати окрему постійно діючу службу з цих питань немає потреби, достатньо започаткувати періодичні засідання з проблем ресурсовикористання.

Враховуючи зазначені зауваження, найбільш ефективним у сучасних умовах господарювання, є формування вбудованої в уже існуючу організаційну структуру, управління процесами ресурсозбереження на підприємстві. Зокрема, це може бути створення постійно діючої комісії з ресурсозбереження або надання додаткових функцій щодо управління ресурсозбереженням заступнику директора по виробництву на ТзОВ «Волиньліспром».

У разі формування окремої комісії до її складу доцільно ввести заступників генерального директора, інженера КВПіА та головного бухгалтера підприємства. Очолити комісію має безпосередньо генеральний директор. Оптимальним режимом її роботи є проведення планових щомісячних засідань, а також додаткових, позапланових у разі потреби.

При скороченні чисельності працівників, на наш погляд, формування зазначених структур є невиправданим: в даній ситуації більш ефективним буде додати до службових обов'язків директора підприємства та його заступників виконання функцій з управління процесами ресурсовикористання на виробництві та прийняття коригувальних управлінських рішень.

До безпосередніх функцій комісії потрібно віднести аналіз і контроль проведення заходів ресурсозбереження на підприємстві за певним спектром розрахованих фінансових показників, а також розроблення відповідних заходів та прийняття коригувальних управлінських рішень (етапи 4-6 на рис. 3.1).

Етапи 1-3, які охоплюють збирання, сортування, аналіз інформації про процеси ресурсозбереження, розрахунок показників ресурсозбереження за встановленими методиками.

Етапи 1-3 здійснюються безпосередньо у підрозділах підприємства з подальшим зведенням у підсумковий звіт, який поширюється між членами комісії. Відповідальним за окремі частини цього звіту є заступник директора по виробництву ТзОВ «Волиньліспром».

Таблиця 3.1. Основи функціонування комісії по ресурсозбереженню на ТзОВ «Волиньліспром»

Ознака	Характеристика
1. Назва органу	Комісія з ресурсозбереження
2. Члени комісії	Директор (голова комісії), заступники генерального директора, інженер КВПіА та головний бухгалтер підприємства
3. Режим роботи	Планові щомісячні засідання (останній робочий день місяця), а також додаткових, позапланові у разі потреби
4. Функції органу	<ul style="list-style-type: none"> – аналіз і контроль проходження заходів ресурсозбереження; – розроблення відповідних заходів та прийняття коригувальних управлінських рішень; – збирання, сортування, аналіз інформації про процеси ресурсозбереження; – розрахунок показників ресурсозбереження за встановленими методиками
5. Результат роботи комісії	Формування підсумкового звіту (додаток В), в якому чітко визначена стратегія управління ресурсовикористанням та готуються проекти рішень, також призначені відповідальні за їх впровадження на підприємстві

Примітка. Складено автором.

Таким чином, на початку кожного календарного місяця на підприємстві за підрозділами збирається та аналізується інформація про процеси ресурсовикористання за широким спектром показників. Після цього відповідальний секретар комісії готує підсумковий звіт та проект рішень, що супроводжуються техніко-економічним обґрунтуванням, які надаються для

ознайомлення членам комісії. Безпосередньо на засіданні відбувається обговорення цих документів, виявлення проблемних питань у сфері ресурсозбереження, формування та затвердження рекомендацій і комплексу заходів з коригування процесів ресурсозбереження, призначаються відповідальні за їх виконання. Наступне засідання відбувається з обов'язковим звітуванням відповідальних за виконання завдань осіб, затверджених на минулому засіданні.

Під час засідання комісії окреслюється коло основних проблем, що є основою для формування звіту. У першому розділі звіту визначаємо перелік проблем ресурсовикористання та зазначаємо їх основні фінансові показники. Другий розділ має містити перелік заходів щодо усунення даних проблем, їх шляхи вирішення. У третьому розділі пропонується оптимальне вирішення окреслених проблем (обране з переліку та обговорене комісією) та економічно обґрунтоване. У четвертому розділі визначаються відповідальні особи та окреслюється перелік завдань, що має бути виконаним. У п'ятому розділі проставляється помітка про виконання завдань, визначених у четвертому розділі звіту (проставляється на наступному засіданні).

Практичне запровадження запропонованої схеми управління ресурсозбереженням на підприємстві є важливою умовою планомірного зростання ресурсоефективності виробництва і спроможне забезпечити формування самовідтворювального управлінського механізму, що містить в собі такі складові:

- пошук проблем підприємства, що пов'язані та можуть бути вирішені за рахунок впровадження ресурсозберігаючих заходів, формування на цій основі ресурсної політики підприємства щодо ресурсовикористання;

- планування ресурсозберігаючої діяльності підприємства, розробка технічних та організаційних заходів, які забезпечують виконання запланованих показників;

- техніко-технологічне, нормативне, організаційне та економічне забезпечення виконання планових завдань та реалізації ресурсозберігаючих заходів;
- моніторинг ресурсовикористання на підприємстві, облік та контроль, здійснення коригувальних та попереджувальних впливів на ресурсозберігаючі процеси;
- створення інформаційної бази даних та звітності про результати здійснення ресурсозберігаючої політики, управлінських рішень з ресурсовикористання;
- періодичний аналіз результатів ресурсозберігаючої діяльності підприємства, оцінку ефективності функціонування системи стратегічного управління ресурсозберігаючою діяльністю підприємства;
- удосконалення системи управління ресурсовикористанням з урахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх факторів.

Для вирішення окреслених проблем, зазначених в пункті 2.2 пропонуються такі заходи їх вирішення, що підлягають обговоренню комісією по ресурсозбереженню та які представлені у звіті:

1. Слід обладнати вузли обліку тепла на об'єктах підприємства. Це зменшує витрати тепла на 25-30%, що, у свою чергу, знижує витрати загалом.
2. Також можна замінити традиційну систему обігріву на теплу підлогу з прокладкою із труб з пластику. Така система буде окуплена за кілька років, причому затрати на опалення можуть бути знижені майже вдвічі.
3. Впровадити щомісячну інвентаризацію залишків сировини та матеріалів за допомогою використання штрих-кодів і їх сканування та відслідковування руху сировини, матеріалів і товарів на всіх етапах виробництва.
4. Рекомендовано для підприємства встановити генератори на базі ПГУ, ГТС, ГТУ. Таким чином можна зменшити витрати підприємства на купівлю електроенергії в 1,5-3 рази.

5. Централізована система пиловидалення забезпечує очищення виробничих приміщень від тирси і пилу на 90%. Більшість верстатів обладнано автоматичними засувками, а інші – засувками-шиберами з ручним перекриванням та регулюванням системи аспірації, для кращого очищення від пилу робочого місця і ефективного використання електроенергії. Тирса і пил системою пиловидалення транспортуються до місць їх накопичення і зберігання.

6. У звичайному режимі усі споживачі електричного струму працюють з досить великими витратами, але, якщо оптимізувати їх роботу, витрати істотно зменшаться, аж до 15%.

7. Освітлення виробничих приміщень здійснюється стандартними лампами розжарювання, менш енергоефективними. Освітлювальні прилади обладнані переважно автономними вмикачами, і робітники мають змогу при потребі вмикати чи вимикати світло, таким чином впливати на ефективне використання енергії. З допомогою люксметра виявлено, що освітленість окремих робочих місць у виробничих приміщеннях є недостатньою для роботи. Необхідно доукомплектувати робочі місця точковим концентрованим освітленням.

8. Дуже хорошим способом є використання в якості енергоресурсу вторинної сировини. На виробництві така сировина є завжди, тому оптимальним варіантом буде використовувати тирсу, відходи даного виробництва, рекуператори з систем вентиляції. Такий спосіб поки що використовує невелика кількість підприємств, але енергія, отримана на вторинній сировині, в 3-4 рази дешевше придбаної енергії.

Якщо неможливо зменшити відходи та викиди в джерелі чи уникнути їх появи, то доцільно використовувати такі підходи: повторне внутрішнє використання, повторне зовнішнє використання і відновлення з наступним використанням. Внутрішня переробка та внутрішнє повторне використання передбачають переробку чи використання відходів і викидів безпосередньо на підприємстві з такими варіантами: використання відходів для виготовлення

основної продукції (для конструктивних елементів малих розмірів), якщо розміри і кількість відходів є для цього достатніми; розробка конструкцій виробів, які містять відходи в незмінному чи переробленому вигляді; виготовлення з відходів нової продукції; переробка відходів у матеріали, які використовуватимуться на підприємстві в іншій сфері чи ділянці; використання відходів для пакування основної продукції.

На деревообробних підприємствах повторну механічну обробку проходять, здебільшого, великі кускові відходи. Дрібні кускові, м'які відходи та кора, зазвичай, спалюються для отримання технологічної пари та обігріву приміщень або ж просто вивозяться на багаторічні звалища. Сучасні технології дають змогу проводити багаторівневу переробку деревини та, зокрема, деревних відходів, які можна досить широко використовувати: для виробництва будівельних конструкцій (наприклад, паркеліт, арболіт, ксилоліт); для виробництва конструкційних волокнистих матеріалів (наприклад, фібрекс); у біоконсервації – для виготовлення паливних брикетів (брикети з деревних відходів і кори фактично не містять сірки, тому в продуктах їх згоряння відсутній сірчаний газ, а вміст оксиду вуглецю є мінімальним) або паливних деревних гранул (Wood pellets, Holz-Pellets) для власного використання чи реалізації споживачам тощо.

9. Щоб зменшити витрати тепла, можна усунути вміст холоду в конструкції будівлі, встановити сонячні колектори і використовувати сонячні батареї, зайнятися герметизацією і теплоізоляцією приміщення і встановити теплові насоси в підвалах або ж замінити котел.

10. У кожному цеху призначити контролерів, відповідальних за якість продукції, зберігання і використання сировини, матеріалів і комплектуючих. Робітники та ІТП стимулюються за виготовлення якісної продукції та зменшення відходів виробництва. При виготовленні бракованої продукції втрати вираховуються з конкретного працівника, який спричинив цей брак.

Всі ці заходи вимагають певного часу для виконання, а також вимагають наявності вільних коштів. Однак максимальний термін окупності кожного з них

становить 5 років, а часто значно менше, далі системи будуть приносити серйозну економію коштів і зниження втрат електроенергії.

Для більш детального розуміння системи стратегічного управління на ТзОВ «Волиньліспром» пропонуємо розробити дерево цілей, що у свою чергу, окреслить основні напрями подальшого функціонування підприємства.

Рисунок 3.2 – Стратегія впровадження ресурсозберігаючих технологій на ТзОВ «Волиньліспром»

Примітка. Побудовано автором.

Таким чином, для усунення проблем організації стратегічного управління ресурсовикористанням на ТзОВ «Волиньліспром» необхідно розширення повноважень (наділення додатковими) керівників структурних підрозділів підприємства, організацію комісії з питань ресурсозбереження ресурсовикористання зі складу цих керівників та реалізація ними запланованих заходів. Така організація управління ресурсовикористанням не потребуватиме збільшення накладних витрат, які і так залишаються на досить високому рівні на ТзОВ «Волиньліспром», що стає перешкодою до підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Крім того, удосконалення лише організаційної структури управління ресурсозбереженням не вирішить загальної проблеми ресурсозбереження на підприємстві. Додатково потрібне комплексне оновлення основних засобів виробництва, підвищення обіговості оборотних засобів, застосування енергозберігаючих технологій, підвищення продуктивності праці, скорочення витрат ручної праці, автоматизація виробництва, введення нових видів продукції, зменшення собівартості продукції та ін.

3.2. Економічне обґрунтування заходів підвищення ефективності ресурсовикористання на ТзОВ «Волиньліспром»

Для впровадження одного із заходів ресурсозбереження, ми обрали розробку проекту заміни системи опалення на виробництві. У даній роботі запропоновано проект для ТзОВ «Волиньліспром» по заміні наявного котлового агрегату для обігріву цеху на новий більш сучасний. Проект має дати позитивний економічний ефект для підприємства в сфері енергоефективності й значно зменшити щомісячні витрати підприємства на опалення.

На сьогоднішній день обігрів приміщення цеху відбувається застарілим та неефективним твердопаливним котлом радянського виробництва, бувший у використанні та підібраний не за параметрами даного приміщення. Старий

котел: «Кировский ордена трудового красного знамени чугунно-литейный завод» НУМ – ЗВГ-М-А КУ 21-26-154-82:

- 1) теплова потужність – 29 кВт;
- 2) макс. тиск – 0,5 Мпа;
- 3) макс. темп. води – 950 градусів
- 4) ККД – 61%, випуск 1990 р.

Даний котел є не зовсім зручним в обслуговуванні та користуванні. Має ряд вагомих недоліків, таких як: невідповідність потужності параметрам виробничого приміщення, чад у підсобному приміщенні, де він знаходиться; швидкий спад температури; низький ККД (значно є нижчим, ніж у паспорті через часткову загрузку); висока температура зовнішньої поверхні котла; ручна загрузка палива.

Пропонуємо демонтувати старий твердопаливний котел на новий твердопаливний з сучасними характеристиками та вимогами, меншої потужності але з вищим ККД, автоматизованою подачею палива та регулюванням процесу горіння. Для опалювальної площі на ТзОВ «Волиньліспром» – 150 м² було вибрано для опалення котел українського виробництва марки Сварог. Параметри наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2. Параметри нового котла марки Сварог

Розмір, мм	Потужність, кВт	Опалювальна площа, м ²	Вага кг	Об'єм води, л	Розмір дим. труби, мм	Глибина топки, м	Роб. тиск, кг/см ²	Ціна, грн
445x485x785	15	150	75	45	250x120	0,33	До 1	12000

Примітка. Складено автором.

Цей вибір обумовлено в насамперед відсутністю газової магістралі поруч з будівлею виробничого приміщення. Це сучасне обладнання, яке може працювати з мінімальним наглядом в автоматичному запрограмованому режимі. В якості палива для твердопаливних котла використовується дерев'яна

тирса, щіпки або деревина вологістю до 45%, торфобрикет, вугілля, гранули, що є відходами від виробництва основного виду продукції. Вони мають високий ККД до 80%. Витрати на паливо складають основну частину експлуатаційних витрат. Твердопаливні котли з високою надійністю і гарантують безперебійне опалення. Вартість запропонованої заміни устаткування з урахуванням доставки і монтажу на місце становитиме близько 14000 грн, а термін окупності – 0,4 року.

Дані про джерела коштів і їх використання для заміни лінії подрібнювання деревини наведені у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3. Параметри нового котла марки Сварог

Вид коштів	Джерела коштів	Кошти	
		грн.	%
Залучені кошти:	Банківський кредит	5000	36
Гранти		-	-
Власні кошти претендента		9000	64
Разом		14000	100

Примітка. Складено автором.

Тривалість часу демонтажу попереднього котла, доставки та установки нового на місце становитиме близько 1-2 тижнів. А в цілому втілення проекту розраховано на 9 місяців. Пропонується почати роботи щодо втілення проекту з серпня 2020 року (перед початком опалювального сезону).

Процес горіння при старій системі опалення підтримується працівниками підприємства в середньому 12 годин на добу, для отримання необхідної вихідної потужності котел навантажують частково (на 75%), при цьому зменшується паспортний ККД (до 55%), тривалість опалювального сезону в середньому 190 діб. Середня вартість дров без доставки – 300 грн/тонна.

Максимальна потужність, яку можна отримати з існуючого котла при паспортному ККД 61% та 100% загрузці: $29\text{кВт} \cdot 1 \cdot 0,61 = 17,69 \text{ кВт}$.

Для отримання необхідної теплової потужності котел загрузають на 75% при цьому ККД становить приблизно 55%: $29\text{кВт} \cdot 0,75 \cdot 0,55 = 11,96 \text{ кВт}$.

Відомо, що для отримання 1кВт теплової потужності витрачається в середньому 4 кг дров. При такій загрузці за годину витрачається наступна кількість палива: $29 \text{ кВт} \cdot 0,75 \cdot 4 \text{ кг} = 87 \text{ кг}$.

Таким чином:

– добові витрати: $87 \text{ кг} \cdot 0,3 \text{ грн/кг} \cdot 12 \text{ год} = 313,20 \text{ грн}$;

– річні витрати: $313,2 \text{ грн} \cdot 190 \text{ діб} = 59508 \text{ грн}$.

За розрахунками під дане приміщення був підібраний новий котел, потужність якого становить 15кВт, процес горіння підтримується автоматично, і тому час роботи зменшується в середньому до 10 годин на добу, завантаження відбувається на 95% при цьому зберігається паспортний ККД 85%.

Таким чином, максимальна потужність на виході з котла: $15 \text{ кВт} \cdot 1 \cdot 0,85 = 12,75 \text{ кВт}$. Необхідна потужність: $15 \text{ кВт} \cdot 0,95 \cdot 0,85 = 12 \text{ кВт}$.

При такій загрузці за годину витрачається наступна кількість палива: $15 \text{ кВт} \cdot 0,95 \cdot 4 \text{ кг} = 57 \text{ кг}$. Таким чином:

– добові витрати: $57 \text{ кг} \cdot 0,3 \text{ грн/кг} \cdot 10 \text{ год} = 171 \text{ грн}$;

– річні витрати: $171 \text{ грн} \cdot 190 \text{ діб} = 32490 \text{ грн}$.

Результати розрахунків витрат по впровадженню проекту та його простий термін окупності наведені у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4. Дані про капітальні витрати та термін окупності

Капітальні витрати	14 000 грн.
Потенціал енергозбереження	59 508 грн – 32 490 грн = 27 018 грн
Простий термін окупності	0,4 року

Примітка. Складено автором

Впровадження проекту дозволяє скоротити споживання палива майже вдвічі, також скоротити кількість викидів у навколишнє середовище. Витрати на впровадження ЕЗЗ наведені у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5. Витрати на впровадження енергозберігаючих заходів

Стаття витрат	Вартість витрат	
	грн.	%
Вартість обладнання	12 000	86
Доставка	600	4
Монтажні роботи	1 400	10
Разом	14 000	100

Примітка. Складено автором

Додатковими перевагами впровадження проекту буде скорочення часу, що витрачається персоналом на підтримку процесу горіння, відсутність чаду у приміщеннях, безпечна температура поверхні котла.

Таблиця 3.6 План виконання проекту

Етап робіт	Очікуваний термін виконання (місяць / рік)	Тривалість (місяців)
Початок проекту	3 серпня 2020	–
Виділення засобів	серпень 2020	1
Доставка й установка	вересень 2020	–
Здача в експлуатацію	вересень 2020	–
Закінчення кредиту	1 квітня 2021	9
Закінчення проекту	1 квітня 2021	9

Примітка. Складено автором.

Тривалість часу проектування, закупівлі та установлення устаткування становитиме близько двох місяців. В цілому впровадження проекту розраховано на 1 рік.

Таким чином, по головним техніко-економічним показникам проект є економічно привабливим та рекомендований до впровадження. Викиди шкідливих речовин у повітря зменшаться як мінімум вдвічі, через зниження споживання котлом твердого палива та через покращення процесу горіння (більш повного спалювання дров).

Використання відходів деревини є надзвичайно різноманітним. Найбільш перспективним є використання їх у вигляді брикетів або палетів для опалення виробничих приміщень. Проаналізувавши обсяги утворення відходів на ТзОВ

«Волиньліспром», ми розробили наступний інвестиційний проект із закупівлі техніки українсько-німецького підприємства «ОНОВА» для подрібнення деревних відходів. Подрібнювач типу VB 450 призначений для подрібнення різних відходів деревини (сира та суха деревина, кора та коріння дерев, палети, кабельні котушки, шпали), побутових і будівельних відходів.

Завдяки даному подрібнювачу підприємство зможе не витратити кошти на утилізацію відходів, а отримувати додатковий дохід від реалізації тріски підприємствам, які виготовлятимуть з неї паливні палети. Інвестиційний проект із придбання техніки для подрібнення деревних відходів спрямований на те, щоб показати всі вигідні сторони, які отримає підприємство від його реалізації. Загальний грошовий потік проекту складається з потоків від окремих видів діяльності: інвестиційної та операційної.

Статті поточних витрат проекту: електроенергія; поточний ремонт; оплата праці; амортизація. Оскільки використання машин для подрібнення деревини підприємства «ОНОВА» сприяє вирішенню екологічних і енергетичних проблем шляхом повного перероблення сировини, підприємству можна рекомендувати один із подрібнювачів (тип VB 450 E), який працює на електродвигуні. Тому річні витрати підприємств на електроенергію зростуть приблизно на 5,2 тис. кВт/рік.

Оскільки постачальник пропонує безкоштовне навчання персоналу, підприємству достатньо встановити доплату тим своїм працівникам, які пройдуть навчання. Для обслуговування подрібнювача типу VB 450 E потрібно залучити трьох працівників, двоє з них забезпечуватимуть подачу деревних відходів у подрібнювач і отримуватимуть надбавку до заробітної плати в розмірі 250 грн/год. Ще один працюватиме за пультом дистанційного керування і його надбавка становитиме 300 грн./год. Продуктивність подрібнювача становить 7 т/год., в середньому за рік утворюється 300-400 т відходів, тож робітники будуть зайняті не більше двох годин на тиждень.

Термін служби подрібнювача становить 10 років. Для нарахування амортизації пропонуємо використовувати кумулятивний метод. За цим методом

річні амортизаційні суми становлять: 0-ий рік – 254,6 тис. грн; 1-ий рік – 229,1 тис. грн; 2-ий рік – 203,6 тис. грн; 3-ій рік – 178,2 тис. грн; ... 10-ий рік – 0,0 тис. грн. Нагромаджена сума амортизації становитиме 1,4 млн грн.

Витрати на поточний ремонт становлять 24 тис. грн. щорічно, адже для нормальної роботи необхідно кожних півроку міняти масло та стежити за справністю обладнання, за потреби міняючи комплектуючі та запчастини.

Ринкова вартість тріски становить 3 грн/кг. Відповідно, від реалізації відходів, подрібнених за допомогою придбаного обладнання, підприємство, яке утворює 300 тонн відходів деревини в рік, отримає прибуток в розмірі 900 тис. грн. Ставка податку на прибуток становить 18%. Результат операційної (виробничої) діяльності визначено як суму чистого (оподаткованого) прибутку та амортизаційних відрахувань. Дисконт у нашому випадку становить 17%.

Результати оцінювання фінансової ефективності інвестиційного проекту показали, що проект є прибутковим, адже чиста теперішня вартість є додатною і становить 2,6 млн грн. Внутрішній рівень віддачі проекту становить 104%, термін окупності – три роки.

Таким чином, подрібнення відходів деревини дає змогу очистити територію підприємства і водночас вирішити низку екологічних проблем. Брикети з деревних відходів і кори практично не містять сірки, тому в продуктах їх згоряння відсутні SO^2 і SO^3 , а вміст CO^2 є мінімальним. Крім того, попіл, який утворюється під час спалювання брикетів, має властивості якісного калійного добрива. Тому пропонуємо два сценарії поводження з деревними відходами. Для ТзОВ «Волиньліспром» найкраще буде використання частини відходів для власних потреб (опалення виробничих приміщень), а решту переробляти за допомогою спеціальної техніки типу подрібнювача, про який ішлося вище. Витрати у майбутньому окупляться і підприємство зможе отримувати прибутки від якнайповнішого використання деревних відходів.

ВИСНОВКИ

У роботі опрацьовані практичні аспекти системи стратегічного управління ресурсовикористанням на ТзОВ «Волиньліспром». Результати дослідження свідчать про досягнення визначеної мети та дозволяють нам виокремити такі висновки.

1. Встановлено, що сутність поняття ресурсовикористання включає в себе діяльність, спосіб, метод, процес, комплекс організаційних та технічних заходів, ресурсозберігаючі технології, виступає політикою, напрямом, процесом, умовою, причиною, результатом, показником, що передбачає оптимальне використання ресурсів та скорочення негативного впливу на людину/навколишнє середовище/природні системи.

2. Ресурсовикористання є складним процесом та діяльністю, що направлене на досягнення тривалого ефекту зростання підприємства. Тому для впровадження механізму ресурсовикористання на підприємстві варто запровадити економіко-управлінський підхід для розробки методичних підходів за умови реалізації механізму ресурсовикористання. У цьому аспекті система управління ресурсовикористання включає реалізацію комплексу загальних управлінських функцій відповідно до напрямів ресурсовикористання як технічної, організаційної, наукової, виробничої, технологічної, комерційної та інформаційної діяльності. Розвиток та функціонування системи управління використання ресурсів залежить від принципів управління, які мають бути враховані при застосуванні методичних підходів при реалізації механізму ресурсовикористання.

3. Проведено аналіз господарської діяльності ТзОВ «Волиньліспром», діагностику її організаційно-управлінської моделі, що дозволило зробити висновок про недостатнє ефективне управління даним господарюючим суб'єктом. Проаналізувавши основні планово-економічні показники діяльності підприємства можна стверджувати, що діяльність підприємства є

незадовільною з точки зору прибутковості, значними є витрати, що призвели до зменшення чистого прибутку підприємства протягом досліджуваного періоду. Це, в першу чергу, результат низької якості управлінських рішень, відсутність стратегічного бачення розвитку підприємства. Аналіз практики прийняття управлінських рішень показує обмежене використання методів їх обґрунтування. До основних методів, що застосовуються на підприємстві належить економічний аналіз (для обґрунтування ціни на продукції, виборі постачальників сировини тощо), нормативний метод (при визначення потреби в матеріальних ресурсах, нормуванні праці). Однак, на підприємстві не набули поширення методи обґрунтування стратегічних рішень, не використовуються методи проектного аналізу тощо.

4. Значний ступінь ресурсомісткості ТзОВ «Волиньліспром», якому притаманні зростання витрат на сировину та енергоресурси, спонукають підприємство до розробки стратегії раціонального використання всіх наявних видів ресурсів. Проте часто керівництво не володіє повною та достовірною інформацією для прийняття рішення щодо необхідності запровадження ресурсозберігаючих заходів, оскільки аналіз ресурсовикористання носить не системний характер. Тому у роботі здійснено комплексний аналіз процесу ресурсовикористання на підприємстві, що дозволило визначити такі проблеми як утворення значної кількості відходів в процесі виробництва та відсутність системи контролю використання електричної та теплової енергії на підприємстві.

5. Обґрунтовано, що для удосконалення організації управління ресурсозбереженням на ТзОВ «Волиньліспром» необхідним є створення комісії з питань ресурсозбереження зі складу працівників підприємства. До повноважень комісії буде входити збір інформації щодо стану ресурсовикористання, її аналіз та систематизація, виявлення проблемних питань та розробка практичних рекомендацій з регулювання ресурсозберігаючої діяльності, що дозволить забезпечити формування дієвого управлінського механізму впливу на ресурсовикористання. Запропоновано

результати аналізу формувати у вигляді звіту, що передбачає опис проблем ресурсовикористання, формування переліку заходів щодо їх усунення та окреслення переліку завдань, що мають бути виконаними у процесі реалізації проектів ресурсозбереження. Крім того, така комісія зможе визначити та забезпечити стратегію ресурсовикористання на підприємстві, в рамках якої нами визначено основну стратегічну ціль (впровадження ресурсозберігаючих технологій для забезпечення прибутковості підприємства та зменшення шкідливого впливу на навколишнє середовище) та поточні заходи їх досягнення. Очікується, що реалізації таких цілей сприятиме зниженню енергомісткості та матеріаломісткості продукції, оптимізації ресурсовикористання, збільшенню рівня рентабельності на підприємстві, зменшенню ризику професійних захворювань та мінімізації шкідливого впливу на навколишнє середовище.

6. В рамках запропонованих стратегічних цілей для ТзОВ «Волиньліспром» обґрунтовано два варіанти поводження з деревними відходами: використання частини відходів для власних потреб (опалення виробничих приміщень) та подрібнення відходів деревини, що дає змогу очистити територію підприємства і водночас вирішити низку екологічних проблем. У роботі обґрунтовано витрати на реалізацію таких заходів, що показує не лише швидку окупність для підприємства, але і досягнення екологічних ефектів.

Отримані наукові результати дозволяють розвинути підходи до покращення процесу ресурсовикористання на підприємстві, зокрема удосконалення системи стратегічного управління, які створюють практичну основу для розробки заходів ресурсозбереження на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апаршина О. І. Методологічні підходи до трактування поняття «ресурсозбереження». URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache>
2. Барун М. В. Управління ресурсозбереженням на підприємстві. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки*. Харків: ХНТУСГ, 2010. № 98. С. 91-97.
3. Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТзОВ «Волиньліспром» на 31 грудня 2015 р.: Додаток 1 до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Ратне, 2015. 2 с.
4. Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТзОВ «Волиньліспром» на 31 грудня 2016 р.: Додаток 1 до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Ратне, 2016. 2 с.
5. Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТзОВ «Волиньліспром» на 31 грудня 2017 р.: Додаток 1 до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Ратне, 2017. 2 с.
6. Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТзОВ «Волиньліспром» на 31 грудня 2018 р.: Додаток 1 до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Ратне, 2018. 2 с.
7. Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТзОВ «Волиньліспром» на 31 грудня 2019 р.: Додаток 1 до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Ратне, 2019. 2 с.
8. Балашова Р. І. Оцінка ефективності діяльності підприємств нових форм господарювання на основі показників ресурсозбереження: автореф. дис. канд.

екон. наук: 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами». НАН України, Інститут економіки промисловості. Донецьк, 1999. 24 с.

9. Бевз В. В. Енергозбереження – складова ефективності діяльності підприємства *Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Сер. 18. Економіка і право*. 2014. Вип. 19. С. 90–97.

10. Беляєва Г.Є. Ресурсозбереження як напрямок підвищення конкурентоспроможності підприємств в загальній системі управління. *Екологічний менеджмент у загальній системі управління: тези доповідей Десятої щорічної Всеукраїнської наукової конференції (Суми, 90 20-21 квітня 2010 року)*. Відп. за вип. О. М. Теліженко. Суми : СумДУ, 2010. Ч.1. С. 20-23.

11. Виговська Г. Розвиток організаційно-економічного механізму поводження з відходами в Україні. *Екологія підприємства*. 2014. № 4. С. 60-76.

12. Вольська Г. К. Засади оцінювання рівня інноваційності діяльності промислового підприємства. – URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/2012_238/knp238_23-26.pdf.

13. Воронкова В. Г. Теоретичні засади управління інноваційним процесом в Україні. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portalnatural/vnulp/Ekonomika/2008_628/66.pdf.

14. Голюков А. П. Регіональна економіка та природокористування : навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 352 с.

15. Горобець О. В. Напрями удосконалення управління поводженням з відходами в Україні. *Економіка. Управління. Інновації*. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2013_1_16.

16. Гуцайлюк З. В. Облік виробничих відходів: проблеми методики та організації. *Бухгалтерський облік та аудит*. 2014. № 3. С. 9-12.

17. Дорогунцов С. І. Розміщення продуктивних сил України: навч.- метод. посібник для самост. вивч. дисц. Київ: КНЕУ, 2000. 364 с.

18. Драган І. В. Методологічні засади управління ресурсозбереженням як напряму реалізації державної політики у сфері природокористування. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки*, 2012. № 1(59). С. 100-102.

19. Депко Х. І. Міжнародне і національне законодавство у сфері управління твердими відходами. *Полігони твердих побутових відходів: проектування та експлуатація, вимоги Європейського Союзу, Кіотський протокол : матеріали наук.-техн. конф.* Київ, 2008. С. 157-162.

20. Дериколенко О. М. Економіка використання вторинних матеріальних ресурсів. Київ, 2006. 224 с

21. Економічна енциклопедія : у 3-х т. / відп. ред. Київ: видав. центр «Академія», 2012. Т. 1. 864 с.

22. Іпполітова І.Я. Ресурсозбереження як метод господарювання в умовах кризи. URL [Станом на 25.03.18р.]: [http://www.rusnauka.com/15_NPN_2009 Economics/46350.doc.htm](http://www.rusnauka.com/15_NPN_2009_Economics/46350.doc.htm).

23. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТЗОВ «Волиньліспром» за 2015 р. : Форма №2. Ратне, 2015. – 2 с.

24. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТЗОВ «Волиньліспром» за 2016 р. : Форма №2. Ратне, 2016. – 2 с.

25. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТЗОВ «Волиньліспром» за 2017 р. : Форма №2. Ратне, 2017. – 2 с.

26. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТЗОВ «Волиньліспром» за 2018 р. : Форма №2. Ратне, 2018. – 2 с.

27. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТЗОВ «Волиньліспром» за 2019 р. : Форма №2. Ратне, 2019. – 2 с.

28. Зіновчук Н. В. Еколого-економічні обмеження біоенергетичного виробництва в Україні / Н. В. Зіновчук, О. В. Скидан // Зб. наук. пр. Вінницького нац. аграр. ун-ту. – 2010. – Вип. 42, т. 4. – С. 102–106.

29. Інноваційний фактор у підвищенні конкурентоспроможності промисловості України: доповідна записка. *Прес-реліз. Київ: РВПС України НАН України*, 2013. 8 с.

30. Конищева Н.І. Управління ресурсозбереженням на підприємствах нових форм власності. *Сучасні проблеми управління економікою: збірник наукових праць*. Донецьк, 2014. С. 133-144.

31. Карпук А.І. Напрями вдосконалення системи ринкового регулювання лісокористування. *Економіка АПК*. 2011. № 11. С. 9-14.

32. Коваль Я. Організаційно-економічний механізм розвитку лісоресурсної сфери в умовах ринкової системи господарювання. *Економіст*. 2011. № 4. С. 53-55.

33. Корнякова Н. О. Поняття відходів за законодавством України та Європейського Союзу: порівняльно-правовий аналіз. *Право України*. 2014. № 5. С. 149–153.

34. Краснокутська Н. С. Сучасні підходи до визначення сутності поняття ефективність діяльності підприємств. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр. ХДУХТ*. 2016. Вип. 3. С.182–189.

35. Ляшенко І. О. Особливості впровадження ресурсозберігаючих технологій на вітчизняних підприємствах. *Матер. VIII Всеукр. наук.-практ. конф. «Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність»*. Київ: ВПІ ВПК «Політехніка», 2012. С. 101.

36. Ляшенко І. О. Окремі підходи досистематизації класифікацій у ресурсозбереженні. *Збірник наукових праць ЛНТУ «Економічні науки. Серія «Економіка і менеджмент»*. Випуск 8 (30). Луцьк, 2011. С. 201- 210.

37. Ляшенко І. О. Ресурсозбереження у забезпеченні економічної ефективності діяльності деревообробних підприємств : дис. ... кандидата економічних наук : спец.: 08.00.04. Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». Київ, 2014, 248 с.

38. Ляшенко І. О. Управління стратегією ресурсоефективності виробничого підприємства на основі методу нечіткої логіки. *Сучасні підходи до управління підприємством : збірник наукових праць IV Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 11 квітня 2015 р. у двох томах: Т. 1. Київ: НТУУ «КПІ» ВПІ ВПК «Політехніка», 2015. 266 с. С. 122-127.

39. Масліченко О. М. Ресурсозбереження як фактор підвищення ефективності діяльності підприємства. *Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. – Спец. вип.: у 2 ч. Економіка підприємства: теорія і практика / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; відп. ред. А. Ф. Павленко. К. : КНЕУ, 2010. Ч. 1. С. 337–345.*

40. Мазін Ю.О. Економічні основи управління інноваційною ресурсозберігаючою політикою в машинобудуванні : дис. ... канд. екон. наук: 08.02.02. Суми : СумДУ, 2011. 222 с.

41. Макаревич Т. Т. Методичні підходи до оцінювання інтегрального впливу інноваційна діяльність підприємства. *Вісник Нац. ун-та «Львівська політехніка». Сер. Логістика та маркетингове управління. 2007. Вип. 5. С. 269.*

42. Макарова Н. С. Поняття, класифікація і проблема відходів у контексті переходу до екологічного розвитку [Електронний ресурс]. *Економіка природокористування : навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2015. URL: <http://www.ecologylife.ru /utilizatsiya-2003/aktualnizavdannya.html>.*

43. Малей О. В. Щодо питання розвитку сучасної системи поводження з відходами в Україні. *Екологічний менеджмент у загальній системі управління : зб. тез доп. XIII щорічної всеукр. наук. конф. Суми, 17–18 квіт. 2013 р. / відп. за вип. О. М. Теліженко. Суми: СумДУ, 2017. С. 91-94.*

44. Маркіна І. А. Методологічні питання ефективності управління. *Фінанси України. 2015. № 6. С. 24-32.*

45. Мартиненко М.М. Стратегічний менеджмент: підручник. Київ: Каравелла, 2016. 320 с.

46. Мельник Л. Г. Ресурсозбереження як напрям природокористування. *Механізм регулювання економіки, економіка природокористування, економіка підприємства та організація виробництва. Суми: СумДУ, 2013. № 1-2. 70-73 с.*

47. Меркулов М. М. Науково-технологічний розвиток і управління інноваціями. Одеса: Фенікс, 2015. 344 с.

48. Мескон М.Х. Основы менеджмента: пер. с англ. Москва: Дело, 2012. 704 с

49. Механізм стратегічного управління інноваційним розвитком: монографія. Суми : Університетська книга, 2015. 432 с.

50. Мішенін Є., Царенко О. Світовий досвід використання фінансових інструментів забезпечення сталого розвитку. *Еколого-економічні проблеми розвитку АПК. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-й річниці Конференції ООН з питань охорони навколишнього природного середовища (25 - 27 вересня 2014 р.)*. Львів, 2014. Т.1. С. 12-17.

51. Нікбахт Е. Фінанси [пер. з англ. В. Ф. Овсієнка та В. Я. Мусієнка]. Київ: Основи, 2013. 383 с.

52. О. О. Єршова Ресурсозбереження як альтернативний спосіб господарювання на підприємствах АПК. URL (дата звернення 17.04.2020 р.): <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1971>.

53. Оліферук С.Л. Методологічні підходи до вирішення задач ресурсозбереження і ресурсовіддачі у будівництві. *Економіка пром-сті*. 2012. № 3. С. 176-179.

54. Орлов П. Порівняльна оцінка ефективності капітальних вкладень. *Економіка України*. 2014. № 1. С. 27-32.

55. Пилипів Н. І. Економічна сутність та класифікація відходів для відображення їх в обліку на деревообробних підприємствах. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 3 (53). С. 201–205.

56. Пойда-Носик Н. Н. Фінансові ресурси підприємства / Н. Н. Пойда-Носик, С. С. Грабарчук // *Фінанси України*. – 2013. – № 1. – С. 96-103.

57. Про відходи [Електронний ресурс]: Закон України. – URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80>.

58. Радчук І.М. Сутність поняття «ресурсозбереження» та шляхи його впровадження на підприємстві. *Вісник ХНТУ*. 2009. № 3(36). С.43-45.

59. Рибалко Л. П. Управління ресурсозбереженням на підприємствах на засадах вартісно-орієнтованого підходу. *Записки. Економіка*, 2011. № 4. URL: <http://repository.crimea.edu/jspui/bitstream/123456789/5372/1/rybalko.pdf>

60. Рибалко Л.П. Сучасні підходи до трактування сутності поняття ресурсозбереження. *БІЗНЕСІНФОРМ*, 2016. №3. С. 174-175
61. Савчук О. Я. Концептуальні підходи до уточнення поняття «екоінновації». *Наук. вісн. НЛТУ України*. 2017. Вип. 22.4. С. 106–113.
62. Скоков С. О. Еколого-економічне регулювання процесів ресурсозбереження: Дис. канд. наук: 08.08.01, 2002. 105 с.
63. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2002. 460 с.
64. Сотник І.М. Еколого-економічні механізми мотивації ресурсозбереження: монографія. Суми: ВВП «Мрія», 2008. 230 с
65. Сотник І.М. Комплексна система соціо-еколого-економічних показників моніторингу ресурсозбереження на підприємстві. *Вісник СумДУ. Серія Економіка*. 2017. № 1(85). С. 30-39.
66. Сотник І.М. Управління розвитком ринку ресурсозбереження в Україні: проблеми і перспективи. *Сталий розвиток економіки: Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2011. № 4. С. 3-8.
67. Трусов А. Д. Комплексное использование сырьевых ресурсов: (Пути повышения экономической эффективности в условиях НТП). Москва: Экономика, 2010. 110 с.
68. Харченко В. А. Економічна сутність ефекту і ефективності виробництва. *Теоретичні практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2017. № 1. С. 341–344.
69. Черемо Г. В. Економіка природокористування. Львів: Світ, 2005. 208 с.
70. Філіпчук В.М. Система стратегічного управління ресурсовикористанням на підприємстві (на матеріалах ТзОВ «Волиньліспром»). Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції розвитку економіки, обліку, фінансів і права». Полтала: Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2020. С.12-16.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 1.1. Підходи до визначення терміну «ресурсозбереження»

№	Автор, джерело	Визначення
1.	С. Оліферук, [53, с. 176]	Ресурсозбереження - це прогресивний напрям використання природно-ресурсного потенціалу, що забезпечує економію природних ресурсів та зростання виробництва продукції при тій самій кількості використаної сировини, палива, основних і допоміжних матеріалів. Основні стратегічні напрями ресурсозбереження можуть бути зведені до таких: комплексне використання сировинних і паливних ресурсів; впровадження ресурсозберігаючої техніки і технології; широке використання в галузях обробної промисловості вторинної сировини.
2.	І. Драган [18, с. 100]	Ресурсозбереження являє собою метод господарювання, який охоплює комплекс технічних, економічних, організаційних заходів, спрямованих на раціональне використання ресурсів та забезпечення зростаючих потреб у них головним чином за рахунок економії.
3.	З. Гуцайлюк [16, с. 9]	Ресурсозбереження – це комплексний напрямок наукових досліджень, який складається із кола економічних, інженерно-технічних, правових та соціальних дисциплін, які постійно розширюються, з єдиною цільовою установкою.
4.	І. Ляшенко [38, с. 122]	Ресурсозбереження – система заходів, спрямованих на найбільш раціональне і ефективне використання всіх видів ресурсів, їх скорочення на одиницю корисного ефекту. Ресурсозбереження є важливою умовою вирішення соціальних і виробничих проблем розвитку суспільства.
5.	Н. Конищева [30, с. 133]	Процес ресурсозбереження передбачає ефективне використання всіх видів виробничих ресурсів та грошових коштів. Крім того, зростання ресурсозбереження означає підвищення ефективності використання виробничого потенціалу на основі раціонального використання речових елементів процесу виробництва, доцільного кооперування робітників, який забезпечує зростання продуктивності праці, а також ефективність витрачання грошових коштів, які знаходяться у розпорядженні об'єктів господарювання.
6.	І.М. Сотник [66, с. 3]	Під ресурсозбереженням слід розуміти наукову, виробничу, організаційну, комерційну, інформаційну та іншу діяльність, спрямовану на забезпечення мінімальної витрати речовини й енергії на всіх стадіях життєвого циклу в розрахунку на одиницю кінцевого продукту, виходячи з існуючого рівня розвитку техніки і технології і з найменшим впливом на людину і природні системи.

Примітка. Систематизовано автором.

Додаток Б

Таблиця 1.2 Еволюція поглядів щодо поняття «ресурс та ресурсозбереження»

Рік	Поняття, підхід, концепція	Характеристика
1611	Виникнення поняття «ресурс»	Під поняттям «ресурси» розуміються виключно природніресурси.
1779	Розширення поглядів на поняття «ресурс»	Поняття ресурсів узагальнюється та ототожнюються з багатством країни.
1959-1980	Ресурсно-орієнтований підхід	Стійкі бар'єри формуються за рахунок переваги внутрішніх процесів в організації у порівнянні з конкурентами і наявності унікальних специфічних щодо фірми активів, які не можна легко скопіювати, а не внаслідок тактичних кроків, які запобігають проникненню в галузь конкурентів. Забезпечення конкурентної переваги у короткостроковому періоді.
1983	Динамічний ресурсно-орієнтований підхід	Концепція, що вказує на здатність підприємства дооперативних змін щодо власного унікального набору ресурсів (компетенцій) у довгостроковому періоді здатен забезпечити стійкі конкурентні переваги підприємства в умовах динамічного ринкового середовища.
1992	Виникнення концепції сталого розвитку	Основною ідеєю концепції є ефективне використання світових ресурсів з метою гармонійного співіснування економічної, екологічної та соціальної сфер.
1992	Концепція більш чистого та сталого виробництва	Концепція спрямована на впровадження ефективних ресурсоощадливих технологій виробництва.
1994	«Зелена» промисловість	«Екологізація» існуючих галузей промисловості та створення нових галузей на засадах екологічності та енергоефективності.
1999	Концепція динамічних здатностей	Концепція виникла у якості продовження ресурсорієнтованого підходу, що зорієнтована переважно на здатності динамічного організаційного навчання підприємства.
2004	«Знанневий підхід» Knowledge-Based View of the firm (KBV)	Знання розглядаються як найбільш стратегічно важливий ресурс підприємства.
2010	Життєвий цикл здатностей	Науковий підхід до аналізу життєвого циклу здатностей підприємства, розглядає причини розвитку та зрілості здатностей та аналізує можливі шляхи розвитку початкових здатностей.
2018	Загальний аналіз продуктивності (Total Performance Analysis)	Підхід до оцінювання співвідношення собівартості, екологічного впливу та вартості продукції або процесу, що дозволяє виявити малоефективні етапи виробничого процесу або життєвого циклу товару.

Джерело: [14, с. 181].

Таблиця 1.3 Звіт поресурсовикористанню на ТзОВ «Волиньліспром»

ЗВІТ												
з ресурсовикористання на підприємстві												
порядковий №										копія 3		
1	Період:											
	1.1	звітний:										
	місяць											року
2	Підприємство: _____											
	(повне найменування підприємства згідно з реєстраційними документами)											
	Код ЄДРПОУ											
	код виду економічної діяльності (КВЕД) ⁷											
	Адреса											
											поштовий індекс	
											міжміський код	
											тел./факс	
	електронна адреса ⁹											
РОЗДІЛ 1. Проблеми ресурсовикористання												
№ з/п	Проблема										Втрати підприємства	
1												
2												
3												
4												
5												
РОЗДІЛ 2. Шляхи вирішення проблем ресурсовикористання												
№ з/п	Шляхи вирішення окреслених проблем										Витрати	
1												
2												
3												
4												
5												

Продовження табл. 1.3

РОЗДІЛ 3. Проект по вирішенню однієї з пріоритетних проблем ресурсовикористання		
№ з/п	Основні показники	Витрати реалізації проекту
1		
2		
3		
4		
5		
РОЗДІЛ 4. Завдання для реалізації проекту з ресурсовикористання		
№ з/п	Завдання	Відповідальна особа
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
РОЗДІЛ 5. Реалізація проекту з ресурсовикористання		
Відмітка про виконання проекту		
Директор підприємства _____ (підпис) (прізвище, ініціали)		

Примітка. Складено автором.